

4. ÜNİTE

Peygamberimizin Medine Yılları

KAVRAMLAR

Ensar, Muhacir, Ravza-i Mutahhara, cihat, gazve, seriyye, istişare, muâhât, nifak, Ehl-i kitap, senetü'l-vüfûd.

NELER ÖĞRENECEĞİZ?

- Medine’de İslam toplumunun oluşum süreci
- Seriyye ve gazvelerin sebep ve sonuçları
- Peygamberimizin münafıklarla mücadele metodu
- Peygamberimizin diğer din mensuplarıyla ilişkilerinin dayandığı ilkeler
- Peygamberimizin tebliğinde İslam’a davet mektuplarının ve heyetlerle görüşmelerin yeri
- Veda Haccı’nın önemi ve Veda Hutbesi’ndeki evrensel mesajlar
- Peygamberimizin vefatının Müslümanlar üzerinde bıraktığı tesir

HAZIRLIK SORULARI

1. Kardeşlik anlayışının toplumsal birlik ve beraberliğe katkısı sizce nelerdir?
2. Farklı dinî ve etnik grupları bir devlet çatısı altında buluşturan unsurlar sizce nelerdir?
3. “Kendileriyle savaşılanlara (müminlere), zulme uğramış olmaları sebebiyle (savaş konusunda) izin verildi.” (Hac suresi, 39. ayet.) ayetinden ne anlıyorsunuz?
4. İkiyüzlü insanlar toplum için neden tehlike arz eder?
5. Örnek şahsiyetlerin topluma etkileri neler olabilir?

1. Medine’de İslam Toplumunun Oluşumu

Medine’ye hicret Müslümanlar için yeni bir dönemin başlangıcı olmuştur. Vakit kaybetmeden İslam Devleti’nin temellerini atan Allah Resulü^(s.a.v.) bu doğrultuda bazı faaliyetlerde bulunmuştu. İdare merkezi de olacak olan Mescid-i Nebi’nin yapımına başlayan Hz. Peygamber aynı zamanda şehrin sakinleriyle yaptığı sözleşme ile devletin anayasasını oluşturmuştur. Bunun yanı sıra Medineli Müslümanlar ile Mekke’den hicret edenleri kardeş ilan etmiş, tek bir ümmet olmalarını temin etmiştir. Bu uygulamalarla yeni bir devlet kurulurken aşama aşama inen vahiy ile İslam’ın emir ve yasakları tamamlanmıştır.

TARİH ŞERİDİ

1.1. Mescid-i Nebi’nin İnşası

Peygamber Efendimiz Medine’de kendisine ev sahipliği yapmak için yarışan Müslümanları kırmayacak bir yöntem seçmişti. Devesini serbest bırakmış, nereye çökerse oraya en yakın eve misafir olacağını söylemişti. Bunun neticesinde Hz. Peygamber Mescid-i Nebi’nin inşası tamamlanıncaya kadar Ebu Eyyüb el-Ensârî’nin evinde kaldı.

Daha önce hurma kurutmalığı olarak kullanılan bir arazi, sahiplerinden satın alınıp temizlenerek Mescidi Nebi’nin inşasına uygun hâle getirildi. Peygamber Efendimizin de as-hâbıyla birlikte çalıştığı Mescid-i Nebi’nin yapımı yaklaşık yedi ay sürdü. Oldukça sade bir yapı olan mescidin bitişiğine Hz. Peygamber’in ailesi için odalar yapıldı. Mescidin arkasına eklenen gölgelik ise ihtiyaç sahibi Müslümanlar için ev oldu.¹

¹ İbn Hişâm, es-Sîre, C 2, s. 140-141.

Mescid-i Nebi yeni oluşan toplumda ibadet mekânı olmasının yanı sıra din ve devlet işlerinin yürütüldüğü bir merkez hâlini aldı. Mescidin önemli işlevlerinden biri eğitim öğretim faaliyetlerinin burada yürütülmesiydi. Burası ayrıca Allah Resulü'nün^(s.a.v.) elçileri kabul ettiği, davaların görüldüğü, yönetimle ilgili işlerin yürütüldüğü bir mekân olarak önemli fonksiyonlar üstlendi.²

1.2. Ashâb-ı Suffe

Mescid-i Nebi'nin arka tarafına eklenip barınma ihtiyacı olanlara tahsis edilen ve suffice adı verilen mekân bir gölgelikten ibaretti. Suffe'de kalanlar; yoksul, kimsesiz ve bekâr sahabelerdi. Onların ihtiyaçlarını Peygamber Efendimiz ve zengin Müslümanlar karşılardı. Ashâb-ı suffice olarak isimlendirilen bu sahabeler sürekli Resulullah'ın^(s.a.v.) yanında bulunmuş, ona sorular sorarak dinî emir ve yasakları iyice öğrenmişlerdir. Hz. Peygamber'i can kulağı ile dinleyen suffice ashâbı gece gündüz ilimle meşgul olmuş, öğrendiklerini Müslümanlarla paylaşarak eğitim alanında önemli roller üstlenmişlerdir.³

Görsel 4.1

Suffe alanının günümüzdeki hâli
(Fotoğraf: Orhan Durgut)

BEYİN FIRTINASI

Peygamberimizin^(s.a.v.) Mescid-i Nebi'de suffice adı verilen bölümü oluşturmasının sebepleri neler olabilir? Konuyla ilgili fikirler üreterek ortak bir sonuç çıkarınız.

KELİME DAĞARCIĞI

- Ensar:** Hz. Peygamber'e ve muhacirlere yardımcı olan Medineli Müslümanlar.
- Muhacir:** Mekke'den Medine'ye göç eden Müslümanlar.
- Muâhât:** Hz. Peygamber'in Medine'de ensar ve muhacirlerden bazılarını birbirleriyle kardeş ilan etmesi.
- Suffe:** Mescid-i Nebi'nin bitişiğinde yoksul sahabelerin barınması için yapılan ve giderek bir eğitim kurumu hâline gelen yer.

(bk. www.islamansiklopedisi.org.tr)

1.3. Muhacir-Ensar Kardeşliği

Hicretten sonra Hz. Peygamber muâhât adı verilen bir uygulamayla ensar ve muhaciri kardeş ilan etmiştir. Ashâbını toplayıp ikiye ikiye kardeş olmalarını isteyen Allah Resulü^(s.a.v.) onları kardeşlik bağı ile birbirine bağlamıştır. Bu, özellikle muhacirler için hayatı kolaylaştıran bir uygulama olmuştur. Onlar Allah^(c.c.) için hicret ederken tüm mal varlıklarını ve akrabalarını bırakmış bir şekilde gurbet hayatı yaşamaya başlamışlardı. Muâhât uygulaması ile ensara evini ve kazancını muhacir kardeşleriyle paylaşma sorumluluğu verilmiştir.

2 Mustafa Sabri Küçükbaşçı, Nebi Bozkurt, "Mescid-i Nebi", DİA, C 29, s. 287-288.

3 Mustafa Baktır, "Suffe", DİA, C 37, s. 469-470.

Ensar bu paylaşıma içtenlikle rıza gösterip muhacirleri asla incitmemiş, muhacirler de bu durumu kötüye kullanmayıp çalışarak kısa sürede kendi düzenlerini kurmuştur.⁴ Muhacirlerden Abdurrahman b. Avf'ın "İşte mallarımın yarısını sana veriyorum." diyen ensar kardeşine "Malın sana bereketli olsun, sen bana çarşının yolunu göster, yeter!" cevabını vermesi bu hususu açıkça ortaya koyan bir örnektir.⁵

Resulullah'ın(s.a.v.) hicretin ilk yılındaki faaliyetlerinden birisi de nüfus sayımı yaptırmasıdır. Hz. Peygamber yeni bir devletin temellerini atarken Müslümanların sayısını tespit etmek istemiştir. Bu tespit, askerî açıdan önemli olduğu gibi toplumun yapısını görmek bakımından da önemlidir.⁶

KAMERA SENDE

Kardeşlik konulu, üç dakikayı geçmeyen bir kısa film hazırlayınız. Hazırladığınız kısa filmi sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

1.4. Medine Sözleşmesi

Peygamberimiz(s.a.v.) hicretten kısa bir süre sonra şehrin sakinleri olan Yahudiler, müşrik Araplarla bir sözleşme imzalamıştır. Medine Sözleşmesi diye adlandırılan bu metin birlikte yaşamının kurallarını ortaya koyan bir vatandaşlık anlaşması hükmündedir. Bu sözleşme ile din hürriyeti güvence altına alınmış, tarafların hak ve yükümlülükleri açıkça belirtilmiştir. Bunun yanında askerî alandaki prensipler belirlenmiş, şehrin beraber savunulacağı özellikle vurgulanmıştır. Sosyal ilişkileri geliştirip dayanışmayı arttırmayı hedefleyen sözleşme ile hukuki alanla ilgili düzenlemeler de yapılmıştır. Kan bağı yerine inanç bağının esas olduğunun hatırlatıldığı metinde müminlerden adaletli olmaları istenmiştir. Sözleşmenin maddeleri arasında şehirde çözülmesi gereken bir problem olduğunda karar merciinin Hz. Muhammed(s.a.v.) olduğunun yer alması Hz. Peygamber'in devlet başkanı olarak kabul edildiğini göstermektedir.⁷ Medine Sözleşmesi ile şehir devletinin vatandaşları hâline gelen çeşitli kabile ve inanca sahip bireyler; hukuka dayalı olarak sosyal, iktisadi, dinî hak ve sorumlulukları bulunan fertler hâlini almıştır.⁸

Görsel 4.2

Medine Sözleşmesi bir vatandaşlık anlaşmasıdır.

4 İbn Hişâm, es-Sîre, C 2, s. 150-153.

5 Buhârî, Menâkıbü'l-Ensâr, 3.

6 Buhârî, Cihâd, 181.

7 bk. İbn Hişâm, es-Sîre, C 2, s. 147-150.

8 Âdem Apak, Siyer-i Nebî, C 1, s. 204.

BİLGİ
DURAGI

Medine Sözleşmesi'nin bazı maddeleri şunlardır:

- Bu sözleşme Resulullah^(s.a.v.) tarafından Müslümanlar ve onlara tabi olanlar için düzenlenmiştir.
- Hiçbir mümin, bir kâfir yüzünden bir başka mümini öldüremez ve onun aleyhine bir kâfiri destekleyemez.
- Müslümanlara tabi olan Yahudiler İslam aleyhine faaliyette bulunmadıkça yardım ve gözetime sahip olacaklardır.
- Yesrib'e saldıran kimselere karşı Müslümanlarla Yahudiler şehri birlikte savunacaklardır.
- Yahudilerin dinleri kendilerine, Müslümanların dinleri de kendilerinedir.
- Üzerinde ihtilafa düşülen hususlar Allah'a ve Muhammed'e^(s.a.v.) götürülecektir.

(İbn Hişâm, es-Sîre, C 2, s. 147-150.)

1.5. Namaza Davet: Ezan

Müslümanlar hicretten sonra vakit namazlarını duyurmak için bir yönteme ihtiyaç duymaya başladı. Zira namazın kılınacağı vakti tam olarak tespit edemeyen bazı sahabiler cemaate yetişemiyordu. Böyle bir problemin ortaya çıkmasının sebebi Müslümanların sayısının oldukça artmış olmasıydı. Hz. Peygamber namaza çağrı anlamı taşıyacak bir yol tespit etmek için ashâbıyla istişare ederek onların görüşlerini aldı. Çan çalınması, boruya üflenmesi, ateş yakılması gibi görüşler başka dinlere ait uygulamalar olduğu için kabul görmedi. O günlerde Abdullah b. Zeyd, Resul-i Ekrem'e rüyasında kendisine öğretilen ezan-ı Muhammedî'nin sözlerini aktarınca Hz. Ömer de aynı rüyayı gördüğünü beyan etmişti. Bunun üzerine Peygamberimizin^(s.a.v.) emriyle ezanın sözleri gür ve güzel sesli Bilâl-i Habeşî'ye öğretildi. O da İslam'ın ilk müezzini olarak yüksek bir yerden ilk ezanı okudu.⁹

Şiir İklimi

DUA

Biz kısık sesleriz... minareleri,
Sen ezansız bırakma Allah'ım!
Ya çağır şurada bal yapanlarını
Ya kovansız bırakma Allah'ım!

...

(Arif Nihat Asya, Dualar ve Âminler, s. 44.)

⁹ İbn Hişâm, es-Sîre, C 2, s. 154-156.

1.6. Medine Pazarının Kurulması

Medine’de İslam devletini oluştururken pek çok alanda düzenlemeler yapan Peygamberimiz^(s.a.v.) ekonomik alanda da adımlar atmıştır. Hicretten sonra fazla zaman kaybetmeden Müslümanlara ait bir pazar yeri belirleyerek bazı kurallar koymuştur. Kimsenin sabit bir satış alanı olmayacağını söyleyerek isteyen herkesin burada tezgâh açabilmesini mümkün kılmıştır.

Allah Resulü^(s.a.v.) esnaftan vergi alınmayacağını bildirerek tüccarların ilgisini bu pazara çekmiştir. Pazarı kontrol etmek için denetçiler görevlendirmiş, burada İslami hükümlerin uygulanmasını emretmiştir. Kısa sürede Medine ekonomisinde etkili olan pazar sayesinde Müslümanlar Yahudilerin bu alandaki üstünlüklerine ortak olmuştur.¹⁰

FİKRİNİ SÖYLE!

Medine pazarının kurulması hangi açıdan önemlidir? Yorumlayınız.

1.7. Kiblenin Değişmesi

Peygamberimiz^(s.a.v.) hicretten sonra on yedi ay boyunca namazlarını Kudüs’te bulunan Mescid-i Aksâ’ya yönelerek kıldı. Mescid-i Nebi’nin kiblesini de Kudüs’e doğru yaptırmıştı. Ancak Resul-i Ekrem’in gönlünden geçen, Kâbe’ye doğru namaz kılmaktı. Allah Teâlâ, resulünün bu arzusuna uygun olarak artık namazlarında Kâbe’ye yönelmesi gerektiğini

Görsel 4.3

*Mescid-i Kibleteyn’in günümüzdeki görünümü
(Fotoğraf: Orhan Durgut)*

10 Kettânî, Hz. Peygamber’in Yönetimi, C 2, s. 45.

Görsel 4.4
Bakara suresi, 144. ayet

şu ayetle emretmiştir: “(Ey Muhammed!) Biz senin yüzünün göğe doğru çevrilmekte olduğunu (yücelerden haber beklediğini) görüyoruz. İşte şimdi seni memnun olacağın bir kibleye döndürüyoruz. Artık yüzünü Mescid-i Haram tarafına çevir. (Ey Müslümanlar!)

Siz de nerede olursanız olun, (namazda) yüzlerinizi o tarafa çevirin...”¹¹ Allah Resulü (s.a.v.) Selemeoğulları mescidinde namaz kıldırırken inen bu ayetin emriyle yönünü hemen Kâbe’ye çevirmiştir. Mescid-i Aksâ’ya doğru başlayıp Kâbe’ye doğru yönelerek tamamlanan bu namazın hatırasına Selemeoğulları mescidi, Mescid-i Kibleteyn (İki Kibleli Mescid) diye anılmıştır.¹²

KELİME DAĞARCIĞI

H **i** **a**
y **F**
M

Cihat: Nefisle mücadele, İslam’ı tebliğ ve düşmanla savaşmak.

Gazve: Hz. Peygamber’in bizzat sevk ve idare ettiği savaşlar.

İstişare: İnsanların bir konuda görüş alışverişinde bulunması.

Seriyye: Hz. Peygamber’in bizzat katılmayıp görevlendirdiği kumandanlarla sevk ve idare ettiği sefer.

(Dini Terimler Sözlüğü, s. 50, 106, 184, 328.)

2. Seriyye ve Gazveler

Müşriklerin baskı ve zulümleri karşısında hicret eden Müslümanlar, mallarını yanlarına alamadan memleketlerini terk etmişlerdi. Müslümanlar, yeni yurtları Medine’de de müşrikler tarafından rahat bırakılmadılar. Mekkeliler, muhacirleri himaye etmemeleri için yazdıkları mektubu Medine’ye gönderdiler. Müşrikler, Hz. Muhammed’i (s.a.v.) himaye etmekle utanılacak bir iş yaptığını iddia ettikleri Medinelilerden kendileriyle onun arasına girmemelerini istiyorlardı. Eğer o, iyi biriyse buradan çıkarılacak mutluluğun kendilerine ait olduğunu eğer kötü biriyse onu ele geçirmede herkesten daha çok kendilerinin hak sahibi olduklarını söyleyerek Medine’yi tehdit etmişlerdir.¹³

Müşrikler, Medine’deki münafıkların lideri konumundaki Abdullah b. Übey b. Selül’e gönderdikleri başka bir mektupta yine Hz. Peygamber’in öldürülmesini veya şehirden çıkarılmasını istemişlerdir.¹⁴ Buna karşılık muhacirler himaye gördükleri kardeşleri tarafından müşriklere karşı hiçbir zaman yalnız bırakılmamışlardır.

Resulullah (s.a.v.) Medine dışına bazen bizzat başında olduğu bazen de sahabiler arasından birisini kumandan tayin ettiği seferler düzenledi. Bu seferlerin Kureys’e ait ticaret kervanlarını engellemek ve Medine’ye bir baskın yapılmasını önlemek gibi hedefleri bulunuyordu.

¹¹ Bakara suresi, 144. ayet.

¹² Buhârî, Salât, 31; İbn Sa’d, et-Tabakât, C 1, s. 208.

¹³ İbn Habîb, Kitabu’l-Muhabber, s. 271.

¹⁴ Ebu Dâvûd, Harac ve’l-İmâre, 22-23.

2.1. Savaşa İzin Verilmesi

Hicretin ardından müşrikler, Müslümanların geride bıraktıkları mallarını yağmalamışlar, bununla da yetinmeyerek tehdit ve düşmanlıklarının dozunu artırmışlardı. Bu sebeple Müslümanlar Medine’de aradıkları güveni tam olarak elde edememişlerdi. Müşrikler, Müslümanları tamamen ortadan kaldırmayı arzu ediyorlardı. Müslümanlar ise Mekkelilerin hasmane tutumları karşısında teyakkuz hâlinde bekliyorlardı.

Allah^(c.c.), yurtlarından çıkarılan Müslümanlara uğradıkları zulüm nedeniyle hicretin birinci yılında savaş izni verdi. **“Kendilerine savaş açılan Müslümanlara, zulme uğramaları sebebiyle cihat için izin verildi. Şüphe yok ki Allah’ın onlara yardım etmeye gücü yeter. Onlar, haksız yere sırf ‘Rabb’imiz Allah’tır.’ demelerinden dolayı yurtlarından çıkarılmış kimselerdir...”**¹⁵

HAYDİ YAZALIM!

“Fitne tamamen yok edilinceye ve din de (kulluk) yalnız Allah için oluncaya kadar onlarla savaşın. Şayet vazgeçerlerse zalimlerden başkasına düşmanlık ve saldırı yoktur.”

(Bakara suresi, 193. ayet.)

Yukarıdaki ayetten yola çıkarak İslam’ın cihat anlayışı ile ilgili bir kompozisyon yazınız.

2.2. İlk Seriyeler

Hz. Peygamber, çeşitli bölgelere özellikle Kureyş kervanlarını hedef alan küçük büyük seriyeler gönderdi. Hicaz bölgesinin ticaret ağını kontrol eden ve Mekkelileri ekonomik olarak zayıflatmayı amaçlayan bu seriyeler sebebiyle müşrikler artık emniyet içinde ticaret yapamaz duruma geldiler. Gönderilen bu askerî birliklerin görevleri arasında keşiflerde bulunmak, istihbarat toplamak ve baskın yapmak da bulunuyordu. Hz. Peygamber bizzat hedef ve planlamasını yaptığı bu seriyelere sahabiler arasından komutan tayin ederdi. İlk seriyeye olan Sîfûlbahr Seriyesi’ni Hz. Hamza sevk ve idare etmişti.¹⁶

Resul-i Ekrem’in bizzat komutan olarak katıldığı ilk gazve ise Ebvâ Gazvesi’dir. Resulullah^(s.a.v.) tarafından yönetilen yirmi yedi gazvenin sadece dokuzunda sıcak çatışma olması, bu savaşların esas gayesinin kan dökmek olmadığını açıkça ortaya koymaktadır.¹⁷

Görsel 4.5

Hz. Peygamber birçok seriyeye göndermiştir.

¹⁵ Hac suresi, 39-40. ayet.

¹⁶ İbn Hişâm, es-Sîre, C 2, s. 245-246.

¹⁷ bk. İbn Sa’d, et-Tabakât, C 2, s. 5-155.

2.3. Bedir Gazvesi

Hicretin ikinci yılında meydana gelen Bedir Gazvesi, Mekkeli müşriklerle Müslümanların askerî bakımdan ilk ciddi karşılaşmasıdır. Hz. Peygamber, Suriye'den yola çıkan ve yaklaşık bin deveden oluşan büyük bir kervanın yaklaştığını öğrenince yapılması gerekenler hakkındaki sahabileriyle istişare etti. Allah Resulü^(s.a.v.) yaptığı görüş alışverişinden sonra kervana müdahale edilmesi yönünde karar vererek üç yüz kişi ile yola çıktı.

Görsel 4.6

*Bedir Gazvesi'nin yapıldığı mevkinin
günümüzdeki görünümü
(Fotoğraf: Orhan Durgut)*

Ebu Süfyan'ın başında bulunduğu kervanın Mekkeliler için önemi büyüktü. Zira bu ticaret kervanının amacı, müşrik ordusuna maddi destek sağlamaktı. Bu kervanda Müslümanların Mekke'de bıraktıkları malları da bulunuyordu. Ebu Süfyan'ın tedbirli hareket etmesi sonucu Müslümanlar kervanı ellerinden kaçırmışlar ancak kervanı korumak amacıyla yardıma gelen bin kişilik müşrik ordusunun Bedir'e yaklaştığını öğrenmişlerdi.

Kervanın tehlikede olmadığını öğrenmeleri ve içlerinden bazılarının savaşa gerek kalmadığını söylemelerine rağmen

men Ebu Cehil, savaşta ısrar etti. Savaşa itiraz edenleri korkak olmakla suçlayarak ordusunu Bedir kuyularına doğru sevk etti. Müslüman ordusu savaş alanına müşriklerden önce gelmişti. Hubab b. Münzir'in tavsiyesine uyan Allah Resulü^(s.a.v.) ordunun su ihtiyacını giderdikten sonra kuyuları kapattı ve meydanın yüksek yerine karargâhını kurdu.¹⁸

Müşrikler, su ihtiyaçlarını gideremedikleri gibi düzlükte bulunan orduları savaştan bir gün önce yağın yağmur sebebiyle çamur içinde kaldı. Allah'ın^(c.c.) lütfu ile Müslümanlar bu avantajlı durumla savaşa başladı. Sayı ve silah bakımından zayıf görünen Müslümanlar Bedir'de kalabalık müşrik ordusunun karşısına çıktı. Allah Resulü'nün^(s.a.v.) elçi olarak gönderdiği Hz. Ömer aracılığıyla barış teklif etmesine rağmen müşrikler savaşmayı seçti.

BİR HADİS

Hz. Peygamber Bedir Savaşı öncesi Rabb'ine şöyle yakarmıştır:

"Ey Allah'ım! İşte Kureyş kibir ve gururla geldi. Sana meydan okuyor, peygamberini yalanlıyor. Ey Allah'ım! Peygamberlere yardım sözünü, bana da özel olarak zafer vaadini yerine getirmeni talep ediyorum. Eğer şu bir avuç Müslüman yok olursa sana ibadet eden hiç kimse bulunmayacaktır."

(Müslim, Cihad ve's-Siyer, 58.)

¹⁸ İbn Sa'd, et-Tabakât, C 2, s. 10-16.

Müslümanlar büyük bir zafer elde ettikleri Bedir Savaşı'nda on dört şehit vermişlerdir. Savaşta öldürülen yetmiş müşrik arasında Ebu Cehil, Ümeyye b. Halef ve Utbe b. Rebîa gibi kabilelerinin başında savaşa katılan liderler de vardı. Ayrıca Bedir'de yetmiş müşrik de esir olarak alınmıştır.¹⁹

FİKRİNİ SÖYLE!

“Nice az topluluk çok topluluğa Allah'ın izniyle üstün gelmiştir...”

(Bakara suresi, 249. ayet.)

Yukarıdaki ayeti Bedir Gazvesi bağlamında yorumlayınız.

2.4. Uhud Gazvesi

Bedir'de ileri gelenlerini kaybeden müşrikler, yaşadıkları yenilginin intikamını almak için Müslümanları yok etmek istiyorlardı. Bu nedenle Ebu Süfyan'ın Mekke'ye ulaştırdığı kervanın geliriyle bir ordu hazırlamaya karar verdiler. Mekke'nin çevresinde bulunan kabilelerle ittifaklar kurdular. Bedir Savaşı'ndan yalnızca bir yıl sonra zırhlıların ve atlıların da yer aldığı üç bin kişilik bir orduyu donatarak Mekke'den yola çıktılar.

Peygamberimiz^(s.a.v.), Mekke müşriklerinin hazırlıklarını haber alınca sahabiler ile durumu istişare etti. Allah Resulü'nün^(s.a.v.) şehri savunma teklifine rağmen özellikle genç sahabiler meydan savaşında ısrar ettiler. Böylece şehir müdafasından vazgeçildi. Müslümanlar yedi yüz kişilik bir orduyla düşmanın karşısına çıkmaya hazırlandı. Hz. Peygamber, cihadın öneminden bahsederek sabırlı olmaları durumunda Allah'ın^(c.c.) kendilerini muzaffer kılaçağını söyledi. Cumartesi günü Uhud Dağı'na ulaşan İslam ordusu dağı arkasına alacak şekilde yerleşti.

Resulullah^(s.a.v.) savaş öncesinde okçu birliğini Ayneyn Tepesi'ne yerleştirdi. Ordunun arkadan bir baskına uğraması için stratejik bir yer olan bu tepede Abdullah b. Cübeyr komutasında elli okçu bulunuyordu. Hz. Peygamber savaşın seyri ne yönde olursa olsun yerlerini terk etmemeleri konusunda onlara kesin emir verdi.²⁰

Görsel 4.7
Uhud Dağı

19 Vâkıdî, Meğâzî, C 1, s. 42-61.

20 İbn Hişâm, es-Sîre, C 3, s. 64-69.

Hicretin üçüncü yılında iki ordu Uhud'da karşı karşıya geldi. Savaşın başlarında Müslümanlar düşman ordusuna karşı üstünlük sağladı. İslam ordusu, panik içinde kaçan müşriklerin ardına düşünce savaşın sona erdiğini zanneden okçuların büyük bir kısmı ganimet toplayan arkadaşlarına katılmak için yerlerini terk etti. Hz. Peygamber'in kesin talimatına uyulmamasıyla savaşın gidişatı değişti. Müşrik süvari birliğinin komutanlığını yapan Halid b. Velid arkadan dolaşarak Ayneyn Tepesi'nde kalan Abdullah b. Cübeyr ve emrindeki az sayıdaki okçuyu şehit etti. Toparlanan müşrikler Müslümanları iki taraftan kuşatmış oldu. Savaşın seyri bir anda İslam ordusunun aleyhine döndü. Yoğun çarpışmaların sonrasında Müslümanlar Uhud Dağı'nın eteğinde Resulullah'ın^(s.a.v.) etrafında kenetlendi. Allah Resulü'nün^(s.a.v.) *"Kendilerini Allah'a çağıran peygambere bu zulmü reva gören bir kavim nasıl kurtuluşa erer."*²¹ şeklindeki sözleri savaşın şiddetini açıkça ortaya koymaktadır..

Çatışma sonunda başta Hz. Hamza, Mus'ab b. Umeyr ve Abdullah b. Cahş olmak üzere yetmiş Müslüman şehit düşmüş, çeşitli yerlerinden yaralanan Rahmet Elçisi'nin birkaç dişi de kırılmıştı. Herhangi bir tarafın diğerine kesin bir üstünlüğünden söz edilemese de Bedir'in intikamını aldığına inanan müşrikler Ebu Süfyan'ın çevresinde toplanarak geri çekildiler.²²

Görsel 4.8

*Reci Olayı'nın gerçekleştiği yer
(Fotoğraf: Orhan Durgut)*

2.5. Recı ve Bı'r-i Maune

Uhud Gazvesi'nden birkaç ay sonra elim bir olay yaşandı. Adel ve Kare kabilelerinden bir heyet, Hz. Peygamber'den kendilerine İslam'ı öğretecek ve Kur'an okutacak muallimler istedi. Zaman zaman kabilelerin buna benzer talepleri olmuş ve Rahmet Elçisi bunları geri çevirmemişti. Oysa bu heyetin asıl niyeti, gönderilecek sahabilerin bir kısmını öldürmek bir kısmını ise Bedir ve Uhud'da yakınlarını kaybeden Mekkelilere satmaktır.

Resul-i Ekrem, Suffe'de yetişmiş on seçkin sahabiye kendilerine dini öğretmek üzere onlara gönderdi. Recı yakınlarında konaklayan muallim heyetine yaklaşık yüz kişi tarafından baskın düzenlendi. Pusuya düşen Müslümanlar karşılık verince yedi sahabe oracıkta,

esir edilen Abdullah b. Târik ise yolda şehit edildi. Esir alınan Zeyd b. Desinne ile Hubeyb b. Adî Mekkelilere satıldı. Hapsedilen Zeyd^(r.a.) ve Hubeyb^(r.a.), haram ayların çıkmasının ardından öldürülmek için şehir dışına götürüldüler. İmanlarını terk etmeye zorlanan sahabiler buna razı olmadıkları için şehit edildiler.²³

Uhud Savaşı'ndan yaklaşık dört ay sonra herkesi derinden sarsan bir olay daha yaşandı. Hz. Peygamber'i ziyarete gelen Ebu Bera isminde bir kabile reisi, İslam hakkındaki bilgi aldıktan sonra kabilesinin de bu dini öğrenmelerinin yararlı olacağını söyledi. Ashâbının can güvenliği konusunda kesin söz alan Peygamber Efendimiz, İslam'ı tebliğ etmeleri için onlara yetmiş kadar sahabe gönderdi. Heyet, Bı'r-i Maune denilen kuyuların yanında

²¹ Buhârî, Meğâzî, 22.

²² Vâkıdî, Meğâzî, C 1, s. 199-233.

²³ Buhârî, Meğâzî, 10; İbn Hişâm, es-Sîre, C 3, s. 178-182.

konakladı. Ebu Bera'nın yeğeni Âmir b. Tufeyl, Resulullah'ın^(s.a.v.) gönderdiği elçiyi şehit etti. Amcasının verdiği emanı da kabul etmeyerek olanlardan habersiz beklemekte olan Müslümanlara saldırdı. Ağır yaralı olduğu için öldüğü zannedilerek bırakılan Ka'b b. Zeyd ve esir olarak satılan Amr b. Ümeyye ed-Damrî dışında heyetin tamamı şehit edildi. Yaşananları öğrenen Hz. Peygamber daha önce hiçbir felaket karışısında olmadığı kadar üzölmüşür.²⁴

Görsel 4.9

*Bi'r-i Maune faciasının yaşandığı yer
(Fotoğraf: Orhan Durgut)*

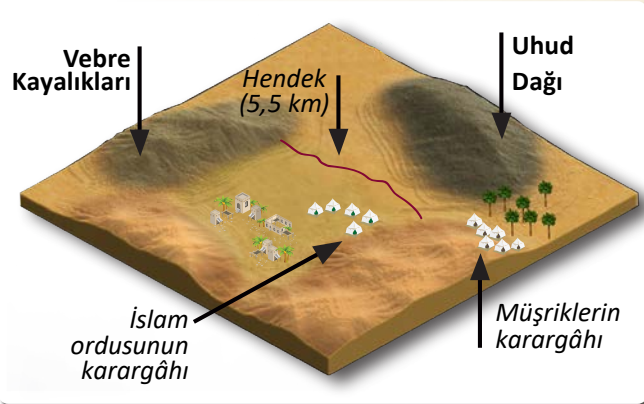
2.6. Hendek Gazvesi

Hendek Gazvesi, adını düşmanın saldırısından korunmak için Medine'nin etrafına kazılan hendeklerden almaktadır. Mekkelilerin Medine'ye karşı son saldırısı olması bakımından bu gazvenin ayrı bir yeri vardır. Yahudilerden maddi destek sözü alan müşrikler, yeni bir saldırı hazırlığı içine girdiler. Müşrik kabilelerin desteğini de elde eden Mekkeliler, müttefik kuvvetlerin katılımıyla sayısı on-on iki bine ulaşan büyük bir ordu kurmayı başardılar. Müşrik ordusunu oluşturan kabilelerin çokluğundan dolayı bu gazveye gruplar anlamında "Ahzâb Gazvesi" de denilmiştir.

Hz. Peygamber, saldırı hazırlığındaki müşriklerin büyük bir ordu ile Medine'ye doğru yola çıktığını haber alınca ashâbının fikirlerini aldı. Medine'nin çevresinde kaleler ve kayalıklar vardı. Yalnızca kuzey kısmı saldırılara karşı korumasızdı. Müşriklerin kalabalık ordusuna karşı meydan savaşı yapmak yerine Medine'nin savunulmasına karar verildi. Hendek kazarak mevzileri güçlendirmeyi öneren Selman-ı Fârisî'nin teklifi kabul edildi. Resulullah'ın^(s.a.v.) bizzat çalıştığı hendek kazma işi müşriklerin Medine'ye varmasından önce bitirildi.²⁵

Müşrikler hicri 5, miladi 627 yılında Medine'yi kuşattılar. Hz. Peygamber, üç bin kişilik İslam ordusunu Sel Dağı'nın eteklerine yerleştirdi. Ebu Süfyan komutasındaki müşrik ordusu hendekleri beklemiyordu. Bilinen şartların dışında bir savaş ortamı vardı. Müşrikler hendeğin zayıf bölümlerini aşmak için saldırırlarken Müslümanlar ise var güçleriyle mevzilerini korumaya çalışıyordu.²⁶

Medine kuşatması devam ederken Resulullah^(s.a.v.), aldığı tedbirlerle şehri muhafaza etmiş ve zayıf hendekleri güçlendirmişti. Müslümanlar şehre sızmaları engellemeye çalışırken müşriklerin baskısı o kadar şiddetlendi ki bir ara namazlar dahi aksadı.²⁷

Harita 4.1

Hendek Savaşı'nın yapıldığı alanın krokisi

24 Buhârî, Meğâzî, 28; Vâkıdî, Meğâzî, C 1, s. 346-351.

25 İbn Sa'd, et-Tabakât, C 2, s. 62-63.

26 İbn Hişâm, es-Sîre, C 3, s. 230-235.

27 İbn Mâce, Salât, 6.

FİKRİNİ SÖYLE!

“Onlar hem yukarınızdan hem aşağı tarafınızdan (vadinin üstünden ve alt yanından) üzerinize yürüdükleri zaman; gözler yıldığı, yürekler gırtlığa geldiği ve siz Allah hakkında türlü türlü şeyler düşündüğünüz zaman işte orada iman sahipleri imtihandan geçirilmiş ve şiddetli bir sarsıntıya uğratılmışlardı.”

(Ahzâb suresi, 10-11. ayetler.)

Yukarıdaki ayeti dikkate alarak müminlerin Hendek Savaşı’ndaki ruh hâli ile ilgili düşüncelerinizi paylaşınız.

Kurayza Yahudilerinin savaş esnasında Peygamber Efendimizle aralarındaki antlaşmayı bozarak müşriklerle gizlice anlaşması Müslümanlar için en büyük tehdit oldu. İki ateş arasında kalınabilirdi. Bunun üzerine Hz. Peygamber, aldığı önlemlerle Kurayzalıların müşrik ittifakına katılmasını engelledi. Kurayza Yahudileri savaş boyunca kalelerinden çıkmaya cesaret edemediler.²⁸

Mekkeliler, uzun sürecek bir savaş için hazırlık yapmamışlardı. Bu sebepten müşriklerin yiyecekleri ve sabırları tükenmeye başladı. Yaklaşmakta olan hac mevsiminde savaş yapmayı da uygun görmüyorlardı. Üstelik fırtına çıkmış çadırları da darmadağın olmuştu. Bunun üzerine Ebu Süfyan kuşatmayı kaldırarak geri çekildi.²⁹

BİR AYET

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ جَاءَتْكُمْ جُنُودٌ فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِيحًا وَجُنُودًا لَمْ تَرَوْهَا وَكَانَ اللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرًا

“Ey inananlar! Allah’ın size olan nimetini anın; üzerinize ordular gelmişti. Biz de onların üzerine rüzgâr ve göremediğiniz ordular göndermiştik. Allah, yaptıklarınızı görüyordu.”

(Ahzâb suresi, 9. ayet.)

Önceki savaşlardan, izlenilen siyaset ve strateji bakımından ayrılan Hendek Gazvesi’nde altı Müslüman şehit olurken müşriklerden de sekiz kişi öldürüldü. Mekkeliler İslam’ı ortadan kaldırmaya yönelik bu son saldırılarından da elleri boş döndü. Müşriklerin başarısızlığında Müslümanların sabırlı olmaları, Allah Resulü’nün^(s.a.v.) emirlerine harfiyen uymaları ve savaşın seyrinde alınan kararlar etkili olmuştur.

²⁸ Vâkıdî, Meğâzî, C 2, s. 462.

²⁹ İbn Hişâm, es-Sîre, C 3, s. 243-244.

ENİNE BOYUNA

“Allah, o inkâr edenleri hiçbir fayda elde edemedenden öfkeleri ile geri çevirdi. Allah(ın yardımı) savaşta müminlere yetti. Allah güçlüdür, mutlak galiptir.”

(Ahzâb suresi, 25. ayet.)

Yukarıdaki ayet-i kerimeyi ilahî yardım çerçevesinde değerlendiriniz.

O güne kadar bir araya getirdikleri en büyük orduya sahip olmalarına rağmen müşriklerin yenilmeleri Müslümanlar için Mekke'nin fethine giden yolu açmıştır. Allah Resulü^(s.a.v.), “*Ku-reyş bir daha size saldırmaya cesaret edemeyecektir fakat siz onlarla savaşacaksınız.*”³⁰ buyurmak suretiyle Müslümanların bundan sonraki eyleminin taarruz olacağını göstermiştir.

2.7. Hudeybiye Antlaşması

Hicretin üzerinden altı yıl geçmişti. Müşrikler Medine'ye düzenlemiş oldukları muhasaradan istediklerini elde edememişler, Müslümanlar ise Hendek Savaşı'ndan da başarı ile çıkmışlardı. Peygamber Efendimiz Medine'nin iç güvenliğini temin ettikten sonra Zilkâde ayında umre yapmaya karar verdi. Mekke'ye Kâbe'yi ziyaret maksadıyla geldiklerinin göstergesi olarak sahabilerden sadece yolcu kılıçlarını almalarını istedi. Sahabilerden bir kısmının yanlarında askerî teçhizat bulundurmadan yola çıkmalarının yanlış olduğunu söylemeleri üzerine umreye niyetlenmişken yanında silah taşımak istemediğini söyleyen Hz. Peygamber, bin beş yüz civarında sahabe ile Medine'den Mekke'ye doğru hareket etti.

Görsel 4.10

Hudeybiye mevkisinin günümüzdeki görünümü

Kafile Mekke'ye 12 km uzaklıktaki Hudeybiye mevkinde konakladı. Rahmet Elçisi savaş değil barış niyetiyle geldiğinin göstergesi olarak yanında kurbanlık develer getirmiş ve umre için ihrama girmişti.

Allah Resulü'nün^(s.a.v.) ashâbıyla Mekke'ye doğru geldiğini haber alan müşrikler şehrin ileri gelenleriyle acilen toplantı yaptılar. Toplantı neticesinde Müslümanların şehre girmesine müsaade etmemeye ve Halid b. Velid kumandasında iki yüz kişilik bir süvari birliğini onları engellemek üzere görevlendirmeye karar verdiler. Haram aylarda düşmanlarına bile Beytullah'ı tavaf etme izni veren müşriklerin bu tavrı Peygamber Efendimizi çok üzdü.³¹

Sorunun çözümü için iki taraf arasında elçiler gidip gelmeye başladı. Hz. Peygamber elçilere niyetlerinin yalnızca Kâbe'yi ziyaret etmek olduğunu bildiriyor, Kureyşliler ise Müslümanların Mekke'ye girmelerine hiçbir şekilde izin vermeyeceklerini söylüyorlardı.

30 Buhârî, Meğâzî, 29.

31 Buhârî, Meğâzî, 35; Vâkıdî, Meğâzî, C 2, s. 572-598.

Görüşmelerin sonuçsuz kalması üzerine Resulullah^(s.a.v.) Kureyşlilere elçi olarak bu defa Hz. Osman'ı gönderdi. Kureyşliler Hz. Osman'a isterse kendisinin Kâbe'yi tavaf edebileceğini ancak Müslümanların şehre girmesine müsaade etmeyeceklerini bildirdiler. Allah Resulü^(s.a.v.) tavaf etmedikçe tek başına Kâbe'yi tavaf etmeyeceğini söyleyen Hz. Osman'ı hapsettiler. Hz. Osman'ın dönüşü birkaç gün gecikince onun öldürülmüş olabileceğinden şüphelenen Allah Resulü^(s.a.v.), müşriklerle savaşımadan oradan ayrılmayacağına dair sahabileriyle sözleşti. Bu yemine, "Rıdvan Biati" denildi.³²

BİR AYET

"Muhakkak ki sana biat edenler ancak Allah'a biat etmektedirler. Allah'ın eli onların ellerinin üzerindedir. Kim ahdini bozarsa ancak kendi aleyhine bozmuş olur. Kim de Allah ile olan ahbine vefa gösterirse Allah ona büyük bir mükâfat verecektir."

(Fetih suresi, 10. ayet.)

Mekkeliler, Müslümanların savaş için biat ettiklerini haber alıp Hz. Peygamber'in kararlılığını görünce Hz. Osman'ı serbest bıraktılar. Ardından da bir heyet göndererek barış antlaşması yapmak istediklerini bildirdiler. Peygamber Efendimiz, Mekkelilerin teklifini kabul edince aşağıdaki maddeleri içeren bir antlaşma imzalandı:

- Müslümanlar ile Mekkeliler arasında on yıl savaş yapılmayacaktır. Taraflardan herhangi biri üçüncü bir tarafla çatışmaya girerse diğeri bu çatışmaya müdahil olmayacaktır.
- Müslümanlar bu yıl Mekke'ye girmeden geri dönecekler ancak gelecek yıl Kâbe'yi ziyaret edebilecekler ve şehirde üç günden fazla kalamayacaklardır.
- Müslümanların ziyaretleri esnasında yanlarında sadece yolcu kılıçları bulunacak, Mekkeliler ise o sırada şehri boşaltacaklardır.
- Antlaşmadan sonra Mekkelilerden biri Müslümanlara sığınırse geri çevrilecek ancak Müslümanlardan biri Mekke'ye geri dönerse iade edilmeyecektir.
- Arap kabileleri diledikleri tarafla ittifak yapabileceklerdir.³³

Antlaşma maddelerinin aleyhlerine görünmesi ve kendilerine sığınan Ebu Cendel'i ailesine geri vermek zorunda kalmaları sahabileri çok üzdü. Hz. Ömer, üzüntüsünü dile getirince Peygamber Efendimiz, *"Ben Allah'ın elçisiyim ve O'na asla isyan edemem."*³⁴ buyurarak Allah'ın^(c.c.) emriyle hareket ettiğini bildirdi. Umre yapamadan dönmenin hüznüyle kurbanlarını kesip ihramdan çıkan Allah Resulü^(s.a.v.) ve Müslümanlar, Hudeybiye'den ayrıldılar.³⁵

³² İbn Hişâm, es-Sîre, C 3, s. 329-330.

³³ Buhârî, Cizye, 19; Vâkıdî, Meğâzî, C 2, s. 603- 605.

³⁴ Müslim, Cihad ve's-Siyer, 94.

³⁵ Vâkıdî, Meğâzî, C 2, s. 613-616.

Okuma Vakti

Hudeybiye Antlaşması'nı müşrikler adına imzalayan Süheyl b. Amr'ın oğlu Müslüman olmuş ve Mekke'de hapsedilmişti. Antlaşmanın imzalandığı sırada tutulduğu yerden kaçarak Müslümanların yanına geldi. Ancak imzalanan antlaşmaya göre Hz. Peygamber'in onu babasına teslim etmesi gerekiyordu. Ebu Cendel'in "Eziyet görmem için mi beni onlara teslim ediyorsunuz?" diye yakarması Allah Resulü(s.a.v.) ve Müslümanları çok üzse de Hz. Peygamber verdiği sözden dönmedi. Ebu Cendel'e hitaben "Sabret! Şüphesiz Allah bir çare gösterecektir! Biz vermiş olduğumuz söze vefasızlık edemeyiz!" buyurdu.

(İbn Hişâm, es-Sîre, C 3, s. 332-333.)

Mekkelî müşrikler Hudeybiye Barış Antlaşması ile ilk kez Müslümanları siyasi bir muhatap olarak kabul etmiş ve İslam Devleti'ni resmen tanımış oldular. Bu durum Arap Yarımadası'nda Mekkelîlerin itibarının sarsılmasına sebep olurken Müslümanlar için büyük bir zaferdi.

Mekkelîlerin Arap kabileleri üzerindeki etkisinin azalmaya başlaması sayesinde İslam hızla yayılmaya başladı. Allah Resulü(s.a.v.) barış ortamını fırsat bilerek Arap Yarımadası'nın dört bir yanına İslam'a davet mektupları gönderdi. Böylece Hudeybiye Barış Antlaşması'ndan Mekke Fethi'ne kadar geçen iki sene zarfında Müslümanların sayısı, o güne kadar Müslüman olanlardan kat kat fazla oldu. Bu antlaşmanın sağladığı avantajlar Mekke'nin fethine de zemin hazırladı.³⁶

ENİNE BOYUNA

"Andolsun ki o ağacın altında sana biat ederlerken Allah, o müminlerden razı olmuştur. Kalplerinde olanı bilmiş, onlara güven duygusu vermiş ve onları pek yakın bir fetihle ödüllendirmiştir."

(Fetih suresi, 18. ayet.)

"Olur ki bir şey hoşunuza gitmezken sizin için o hayırlı olur ve bir şeyi istediğiniz hâlde o, hakkınızda şer olur. Allah bilir, siz bilemezsiniz!"

(Bakara suresi, 216. ayet.)

Yukarıdaki ayetlerden de faydalanarak Hudeybiye Antlaşması'nın sonuçlarını değerlendiriniz.

36 Âdem Apak, Siyer-i Nebî, C 1, s. 270.

2.8. Mekke'nin Fethi

Hudeybiye Antlaşması'na dayanarak müşrikler ve Müslümanlar bazı kabilelerle ittifak yapmıştı. Müşriklerin müttefiki olan Bekiroğulları, Müslümanların ittifak kurduğu Huzâa kabilesinden yirmi üç kişiyi öldürmüş ve Kureyşliler de onlara yardım etmişti. Bunun üzeri-

Görsel 4.11

*Mukaddes şehir: Mekke
(Fotoğraf: Orhan Durgut)*

ne Allah Resulü^(s.a.v.) Mekke'ye haber gönderip antlaşmayı hatırlatarak Kureyşlilerden öldürülenlerin diyetlerini ödemelerini yahut ittifakı bozmalarını istedi. Bu isteği geri çeviren müşrikler böylece antlaşmayı bozmuş oldular.³⁷

Müşriklerin bu tutumu üzerine Hz. Peygamber, Mekke'yi fethetmek gayesiyle sefer hazırlıklarına başladı. Gideceği yeri gizli tutarak müşriklerin hazırlık yapmasına fırsat vermedi. Allah Resulü^(s.a.v.), 630 yılı Ramazan ayında on bin kişilik ordusuyla yola çıkarak Mekke yakınlarında karargâh kurdu. Müslümanların gelişinden henüz haberdar olmayan Mekkeliler, Peygamberimizin^(s.a.v.) geceleyin yaktırdığı binlerce meşalenin ışığını görünce neye uğradıklarını şaşıldılar.³⁸ Mekkeliler adına Hz. Peygamber ile görüşmeye gelen Ebu Süfyan direnmenin faydasız olduğunu görerek Müslümanların üstünlüğünü kabul etmek zorunda kaldı. Şehre döndüğünde durumu halka anlatıp Hz. Peygamber'in "*Mescid-i Haram'a giren emniyettedir. Evinden çıkmayan emniyettedir. Ebu Süfyan'ın evine sığınan emniyettedir!*" sözlerini ilettili. Teslim olmaktan başka çare olmadığını söyleyen Ebu Süfyan'a birkaç kişi dışında itiraz eden olmadı ve herkes evlerine çekildi.³⁹

Görsel 4.12

*"İnnâ fethnâ leke fethan mübînâ
(Biz sana apaçık bir fetih verdik.)"
Fetih suresi, 1. ayet
(Hat: Halim Özyazıcı)*

Resulullah^(s.a.v.) ordusunu dört kola ayırarak şehre girmeye hazırlanırken komutanlarına saldırıya uğrayıp mecbur kalmadıkça kan dökmemelerini emretti. Ufak bir çatışma dışında İslam ordusuna direnen olmadı. Böylece Allah Resulü^(s.a.v.) gizlice terk etmek zorunda kaldığı şehrine büyük bir zaferle dönmüş oldu. İlk olarak Kâbe'yi tavaf ettikten sonra "**Hak geldi, batıl yok oldu!**"⁴⁰ ayetini okuyarak Kâbe'yi putlardan temizledi. Ardından tüm Mekkelileri affettiğini bildiren bir konuşma yaptı.⁴¹

37 İbn Hişâm, es-Sîre, C 4, s. 31-32.

38 Buhârî, Meğâzî, 48; İbn Hişâm, es-Sîre, C 4, s. 44.

39 Ebu Dâvûd, Harac ve'l-İmâre, 24-25; Vâkîdî, Meğâzî, C 2, s. 818-819.

40 İsrâ suresi, 81. ayet.

41 Müslim, Cihad ve's-Siyer, 87; İbn Hişâm, es-Sîre, C 4, s. 48-55.

Okuma Vakti

Mekke'nin fethi sonrasında Kâbe'nin etrafında endişe içinde bekleyen şehir halkı ile Allah Resulü(s.a.v.) arasında şu şekilde bir konuşma geçmişti:

"Hz. Peygamber, 'Vaadini yerine getiren, kuluna yardım eden Allah'a hamdolsun. Şu anda ne diyor ve ne bekliyorsunuz?' diye sordu. Onlar 'Hayır söylüyor ve hayır umuyoruz. Kerim bir kardeş ve kerim bir kardeşin oğlusun ve şu anda galip durumdasın.' şeklinde cevap verdiler. Bunun üzerine Allah Resulü(s.a.v.), Kardeşim Yusuf'un dediği gibi ben de 'Bugün sizi kınama yoktur. Allah sizi bağışlasın. O merhametlilerin en merhametlisidir.' (Yûsuf suresi, 92. ayet.) diyorum.

Bilin ki Cahiliye Dönemi'ndeki her türlü faiz, kan davası, mal ya da soy sople övünme şu iki ayağımın altındadır. Hiç şüphesiz ki Allah, Cahiliye Dönemi'nin böbürlenme ve atalarıyla övünmesini kaldırmıştır. Hepiniz Âdem'densiniz, Âdem de topraktır. Allah'ın yanında en şerefli olanınız, kuşkusuz O'na karşı en çok sorumlu olanınızdır.

Biliniz ki Allah, gökleri ve yeri yarattığı zaman Mekke'yi haram kılmıştır. Mekke, Allah'ın emriyle haram bir bölgedir. Benden önce kimseye helal kılınmamıştır. Benden sonra da kimseye helal kılınmayacaktır. Benim için de sadece bugün bu saatte helal olmuştur. Mekke'nin avları ürkütülemez, ağaçlarına balta vurulamaz; buluntu eşya, sahibini aramak dışında kimseye helal değildir. Onun yeşil otları biçilemez... Müslüman Müslüman'ın kardeşidir. Müslümanlar kendilerinden olmayanlara karşı tek güçtürler..."

(Vâkidî, Meğâzî, C 2, s. 835-837.)

2.9. Huneyn Gazvesi

Hz. Peygamber'in ordusu Mekke'nin fethinin hemen ardından yeni bir sefere çıktı. Zira Hevazin'e bağlı kabileler, Müslümanların kendilerine saldırmasına fırsat vermeden onları bertaraf etmek istiyorlardı. Yirmi bin kişilik orduları ile Huneyn'de karargâh kurarak askerlerin savaştan kaçmasını engellemek için eşlerini ve çocuklarını da orduya dâhil etmişlerdi. İslam ordusu ise Mekke'nin fethinden sonra yeni Müslüman olan iki bin kişinin katılımı ile birlikte on iki bin kişiye ulaştı.

Müslümanlar Huneyn'e ulaştıklarında pusu kurmuş olan düşmanın saldırısıyla büyük bir şaşkınlık yaşadılar. Ordu neredeyse dağılacakken Hz. Abbas'ın nidası herkesi kendine getirdi. Müslümanlar Hz. Peygamber'in etrafında toplanarak bütün gayretleriyle saldırıya geçtiler ve neticede düşmanı püskürttüler. Bu savaşta Müslümanlar birçok esir ve ganimet elde etmişlerdir.⁴²

42 Müslim, Cihâd, 76-81; İbn Sa'd, et-Tabakât, C 2, s.138-140.

HAYDİ YAZALIM!

“Andolsun ki Allah, birçok yerde ve Huneyn Savaşı’nda size yardım etmişti. Hani çokluğunuz size kendinizi beğendirmiş, fakat sizi hezimete uğramaktan kurtaramamıştı. Yeryüzü bütün genişliğine rağmen size dar gelmişti, sonunda gerisin geri dönmüştünüz.”

(Tevbe suresi, 25. ayet.)

Ayet-i kerimeyi de göz önüne alarak gurura kapılmanın tehlikeleri hakkında bir kompozisyon yazınız.

Hz. Peygamber kaçan düşmanın Taif’e sığınması üzerine ordusunu toparlayarak Mekke için tehlike oluşturan Taifi kuşattı. Yaklaşık bir ay boyunca kuşatmayı sürdüren İslam ordusu mancınık gibi farklı teknikler kullanmasına rağmen Taif’in surlarını aşip şehri fethedemedi. Rahmet Elçisi, bu zorlu sürecin sonunda ashabıyla da istişare ederek kuşatmayı kaldırdı ve “Allah’ım! Sakif’e hidayet nasip et, onları bize gönder.” diye dua etti. Bu duadan kısa bir müddet sonra Taifliler Müslüman olmak için Allah Resulü’ne geldiler.⁴³

KELİME DAĞARCIĞI

Ehl-i kitap: Kur'an'da genellikle Yahudiler ve Hristiyanlar için kullanılan tabir.

Münafık: Küfrünü gizleyerek kendini mümin gösteren kimse.
(bk. www.islamansiklopedisi.org.tr)

Nifak: Bir kimsenin İslam'ı gerçekten kabul etmediği hâlde Müslüman gibi görünmesi.
(Dinî Terimler Sözlüğü, s. 281.)

3. Nifak ve Münafıklar

Medine’de Müslümanların toplumsal hayatta karşı karşıya kaldığı sorunların başında nifak hareketleri gelir. Nifak, dine bir kapıdan girip diğer kapıdan çıkmak anlamına gelir. Bu sebeple inanmadığı hâlde Müslümanlarla dış görünüşte birlikte hareket eden ancak İslam’a düşmanlığını gizleyenlere münafık denilmiştir.⁴⁴

Kur’an-ı Kerim’de münafık kelimesi hem Müslüman olmadığı hâlde Allah’a^(c.c.) ve ahiret gününe inandığını söyleyenler için hem de imanla küfür arasında gidip gelen, şüphe içinde bocalayan ve imandan çok küfre yakın olan insanlar için kullanılmıştır.

Münafıkların sahip oldukları ruh hâlini Kur’an benzetmelerle şöyle anlatmıştır: “Onların (münafıkların) durumu, (karanlık gecede) bir ateş yakan kimse misalidir. O ateş yanıp da etrafını aydınlattığı anda Allah, hemen onların aydınlığını giderir ve onları karanlıklar içinde bırakır; (artık hiçbir şeyi) görmezler. Onlar sağır, dilsizler ve körlerdir. Bu sebeple onlar geri dönemezler. Yahut (onların durumu), gökten sağanak hâlinde boşanan, içinde yoğun karanlıklar, gürültü ve yıldırımlar bulunan yağmur (a tutulmuş kimselerin durumu) gibidir. O münafıklar yıldırımlardan gelecek ölüm korkusuyla parmaklarını kulaklarına tıkarlar. Hâlbuki Allah, kâfir-

43 İbn Sa’d, et-Tabakât, C 2, s.145-146; Tirmizî, Menâkıb, 74.

44 İbn Manzur, Lisanü’l-Arab, C 10, s. 359.

leri çepeçevre kuşatmıştır. (O esnada) Şimşek sanki gözlerini çıkaracakmış gibi çakar, onlar için etrafı aydınlatınca orada birazcık yürürler; karanlık üzerlerine çökünce de oldukları yerde kalırlar. Allah dileseydi elbette onların kulaklarını sağır, gözlerini kör ederdi. Allah şüphesiz her şeye kadirdir.”⁴⁵

Mekke’de İslam’ı din olarak benimsemek ateşten gömlek iken Medine’de durum daha farklıydı. Sosyal konumlarını korumak, dünyevi bazı imkânlarla ulaşmak ve Müslümanlardan çekinmek gibi nedenlerle Müslüman olmadığı hâlde öyle görünen insanlar vardı. Münâfıklar, İslam toplumu

içindeki en büyük tehdit unsuruydu. Onlar Müslümanlarla bir arada iken düşmanlıklarını gizlice yürütüyor, Medine’ye düşman olanlarla ittifaklar kuruyorlardı. İslami değerlerle alay eden, ordunun disiplinini bozan, savaştan kaçan ve dahası Hz. Peygamber’e suikast girişiminde bulunacak kadar ileri giden münâfıklar böylece Müslümanların şehirde kurduğu kardeşliği parçalamayı hedefliyorlardı.

Görsel 4.13

“... Vallâhü habîrun bimâ ta'melûn
(... Allah yaptıklarınızdan haberdardır.)”
Münâfikûn suresi, 11. ayet
(Hat: Bekir Çetintaş)

Münâfıkların Kur'an-ı Kerim’de ifade edilen bazı özellikleri:

“... İnanmadıkları hâlde 'Allah'a ve ahiret gününe inandık' derler...”
(Bakara suresi, 8. ayet.)

“... Ağızlarıyla, kalplerinde olmayanı söylüyorlardı...”
(Âl-i İmrân suresi, 167. ayet.)

“Onlara: Yeryüzünde fesat çıkarmayın, denildiği zaman, 'Biz ancak ıslah edicileriz' derler.”

(Bakara suresi, 11. ayet.)

“Onları gördüğün zaman kalıpları hoşuna gider, konuşurlarsa sözlerini dinlersin. Onlar sanki duvara dayanmış kütükler gibidir. Her güdültüyü kendi aleyhlerine sanırlar. Düşman onlardır...”

(Münâfikûn suresi, 4. ayet.)

Münâfıkların lideri Abdullah b. Übey b. Selül'dü. Şehrin yönetimi kendisine verileceken Hz. Peygamber’in Yesrib’e hicret etmesi ile şartlar değişmişti. Şehirde Müslümanların sayısının artmasıyla nüfuzunu yitirmiş bu sebeple İslam’a olan kin ve düşmanlığı gizliiden gizliye sürmüştür. Hz. Peygamber’in Bedir Savaşı’ndan galip ayrılmasından sonra Abdullah b. Übey Müslüman olduğunu söylemesine rağmen Sevgili Peygamberimizin şahsını hedef alan aleyhte propaganda yürütmekten geri kalmamıştır.

⁴⁵ Bakara suresi, 17-20. ayetler.

BİR HADİS

آيَةُ الْمُنَافِقِ ثَلَاثٌ إِذَا حَدَّثَ كَذَبَ وَإِذَا وَعَدَ أَخْلَفَ
وَإِذَا أُؤْتِمِنَ خَانَ

“Münafığın alameti üçtür: Konuşunca yalan söyler, söz verince sözünden cayar, kendisine bir şey emanet edildiğinde ihanet eder.”

(Buhârî, İman, 24.)

Allah Resulü^(s.a.v.) bir hasta ziyareti esnasında aralarında Abdullah b. Übey b. Selül'ün de olduğu bir kalabalığın yanından geçerken Abdullah kaftanı ile burnunu kapatmış ve kaba bir şekilde “Toz kaldırmayın.” demiştir. Buna rağmen Rahmet Elçisi bineğinden inmiş, selam verip içinde bulunduğu topluluğu İslam'a davet etmiş ve Kur'an okumuştur. Abdullah b. Übey ise Peygamber Efendimize “Ey kişi! Bu anlattıkların doğruysa ne güzel! Fakat sen meclisimizde bizi rahatsız etme. Bunları sana gelenlere anlat.”⁴⁶ diyerek İslam'ın tebliğinden duyduğu rahatsızlığı ortaya koymuştu.

Görsel 4.14

Gerçek yüzünü gizleyen kişi: Münafık

Abdullah b. Übey, Uhud Gazvesi'nde sözüne itibar edilmediğini bahane ederek idaresindeki üç yüz kişiyle orduyu terk etmiş ve üç bin kişilik müşrik ordusu karşısında Müslümanları yardımsız bırakmıştı.⁴⁷ Müstalikoğulları Gazvesi'nde de bu tutumunu sürdürmüş, muhacirler hakkında yakışsız ifadelerde bulunarak ordu içinde bozgunculuk yapmıştı. Abdullah b. Übey'in aleyhinde gelişen infiali ancak Allah Resulü^(s.a.v.) dindirebilmişti. Böylece Resulullah^(s.a.v.), münafıkların ordu içerisinde kargaşa çıkarmasına fırsat vermediği gibi bizzat uygulaması ile de münafıklara karşı takınılması gereken tavrı göstermiştir.⁴⁸

Uzak yerlerde oturan Müslümanların Mescid-i Nebi'ye gelemediklerini öne süren münafıklar bir mescit inşa etmişler ve bu mescitte Hz. Peygamber'in namaz kıldırmasını talep etmişlerdi. Ancak onların niyeti bir ibadet yeri edinmek değildi. Münafıklar, Mescid-i Nebi'ye alternatif olmasını arzu ettikleri bu yeri nifak hareketlerinin üssü hâline getirmek istemişlerdi. Kur'an'da “Mescid-i Dırar” olarak geçen bu yerin iç yüzünü Allah^(c.c.) Tebuk Seferi dönüşü, elçisine haber verdi. Bunun üzerine Resulullah da^(s.a.v.) bu mescidi yıktırarak münafıkların orada İslam aleyhine örgütlenmelerini engellemiştir.⁴⁹

46 bk. Buhârî, İsti'zân, 20.

47 İbn Hişâm, es-Sîre, C 3, s. 67-70.

48 Vâkıdî, Meğâzî, C 2, s. 415-425.

49 bk. Tevbe suresi, 107-110. ayetler; İbn Hişâm, es-Sîre, C 4, s. 173-174.

Tebük Seferi'ne katılmayan münafıkların durumu Kur'an-ı Kerim'de şöyle bildirilmiştir: **“Allah'ın Resulü'ne muhalefet etmek için geri kalanlar (sefere çıkmayıp) oturmaları ile sevindiler, mallarıyla, canlarıyla Allah yolunda cihat etmeyi çirkin gördüler, ‘Bu sıcakta sefere çıkmayın.’ dediler. De ki: ‘Cehennem ateşi daha sıcaktır!’ Keşke anlasalardı! Artık kazanmakta olduklarının cezası olarak az gülsünler, çok ağlasınlar! Eğer Allah seni onlardan bir gurubun yanına döndürür de (Tebük Seferi'nden Medine'ye döner de başka bir savaşa seninle beraber) çıkmak için senden izin isterlerse de ki: Benimle beraber asla çıkmayacaksınız ve düşmana karşı benimle beraber asla savaşmayacaksınız! Çünkü siz birinci defa (Tebük Seferi'nde) yerinizde kalmaya razı oldunuz. Şimdi de geri kalanlarla beraber oturun!”**⁵⁰

Görsel 4.15

“Mümin camide, sudaki balık gibidir.
Münafık camide, kafesteki kuş gibidir.”
(Hat: Ali Hüsrevoğlu)

Resulullah(s.a.v.), Müslümanlar arasında münafıkların yürüttüğü nifak ve fesadın etkilerini kırmak için onlara karşı temkinli hareket etmişti. Bu sebeple Yahudi ve müşrikler gibi düşmanlıklarını açıkça göstermeyen münafıklar Müslümanlar gibi muamele görmüşlerdir. Toplumun dinamiklerini gözeten Hz. Peygamber, nifak karşısında ince bir siyaset izlemiştir. Allah Resulü(s.a.v.) münafıklara karşı müsamahalı bir tavır takınmakla birlikte onlara önemli görevler vermemiş, onların eylemlerini haber vererek sahabilerini uyarmıştır. Böylece Müslümanlar, münafıkların toplumu parçalayan fitnelerine karşı daha dikkatli davranmışlardır. Hz. Peygamber'in nifak karşısında izlediği yolun bir sonucu olarak münafıkların toplum içerisindeki etkileri azalmıştır.⁵¹

ENİNE BOYUNA

H. Peygamber'in münafıklarla mücadele yöntemini değerlendiriniz.

4. Diğer Din Mensuplarıyla Münasebetler

Mekke'de on iki yıl süren tevhid mücadelesi sırasında Allah Resulü'nün(s.a.v.) muhatapları sadece putperest Araplardı. Ancak Medine'ye hicretle birlikte farklı inanç ve etnik gruplarla temas geçilmiş oldu. Medine'de Yahudiler ile karşılaşan Hz. Peygamber, Müslümanların bölgesel gücünün artmasıyla birlikte Hristiyanlarla da birtakım münasebetler içinde olmuştur.

⁵⁰ Tevbe suresi, 81-83. ayetler.

⁵¹ H. Ahmet Sezikli, “Münafık”, DİA, C 31, s. 568-569.

BİR AYET

“Ehl-i kitap onu (o kitaptaki peygamberi), öz oğullarını tanıdıkları gibi tanırlar. Buna rağmen onlardan bir grup bile bile gerçeği gizler.”

(Bakara suresi, 146. ayet.)

4.1. Yahudiler

Hz. Peygamber, Medine'ye hicret ettiği zaman şehrin hemen hemen yarısını Yahudi nüfusu oluşturuyordu. Kaynuka, Kurayza ve Nadiroğulları adıyla bilinen üç büyük kabiley-le birlikte Medine'de yirmiden fazla Yahudi kabilesi mevcuttu. Bölgenin siyasi ve iktisadi gücünü ellerinde bulunduran Yahudilerin Medine dışında en güçlü oldukları yer ise Hayber'di. Medine Sözleşmesi ile şehirde yaşayan Yahudilerin temel hak ve özgürlüklerini

Görsel 4.16

Medine'deki Yahudi mahalleleri (temsili)

güvence altına almış olan Hz. Peygamber onlara dinlerini yaşama serbestliği de sağlamıştı. Ancak Yahudiler Allah Resulü'nün^(s.a.v.) bu tav-rına düşmanca karşılık vermişler, bununla da yetinmeyerek Müslümanların aleyhine çeşitli komplo ve hilelere başvurmuşlardı.⁵²

Müslümanlarla anlaşma içerisinde olacaklarını kabul eden Yahudiler zaman içerisinde bu söz-lerinin dışına çıktılar. Medine Sözleşmesi'nin hükümlerine aykırı hareket eden ilk kabile Kaynukaoğulları olmuştur. Bedir Savaşı'nı ka-zanan Müslümanların başarısını Kureyşlilerin savaşmayı bilmemelerine bağlayarak olumsuz

propaganda yapan Kaynukaoğulları şehirde güvensizlik ortamı oluşturdular. Kaynuka çar-sısında Müslüman bir kadına tacizde bulunan Yahudiye bir Müslümanın müdahale etme-siyle çıkan arbedede her iki tarafın ölmesi gerginliği daha da arttırdı.

Yaşanan olayın ardından Hz. Peygamber, Kaynukaoğullarını Medine Sözleşmesi'ne uy-gun hareket etmeye çağırdı. Fakat Yahudiler vermiş oldukları söze sadık kalmak bir yana anlaşmayı bozduklarını ilan ederek savaş hazırlığı yapmaya başladılar. Bunun üzerine Hz. Peygamber, Kaynuka Yahudilerini kapanmış oldukları kalelerinde on beş gün boyun-ca kuşattı. Allah'ın^(c.c.) kalplerine korku salması sonucu ümitsizliğe kapılan Kaynuka Ya-hudileri Allah Resulü'nün^(s.a.v.) hükmüne boyun eğeceklerini haber vererek teslim olmak zorunda kaldılar. Hz. Peygamber onların canlarını bağışlayarak Medine'den çıkmalarına izin verdi. Bu karar üzerine Kaynukaoğulları mallarını ve silahlarını Medine'de bırakarak Şam bölgesine yerleştiler.⁵³

52 Ömer Faruk Harman, "Yahudilik", DİA, C 43, s. 224.

53 İbn Hişâm, es-Sîre, C 3, s. 50-53.

Medine'deki en kalabalık Yahudi grubunu oluşturan Nadiroğulları, şehirden sürülen ikinci Yahudi kabilesi olmuştur. Medine Sözleşmesi'ne göre taraflardan birinin üstlendiği ceza diyeti ortaklaşa ödenecekti. Bi'r-i Maune olayından sağ kurtulan Amr b. Ümeyye dönüş yolunda yanlışlıkla Âmiroğullarından iki kişiyi öldürmüştü. Diyet ödemek durumunda kalan Hz. Peygamber, antlaşmaya dayanarak Nadiroğullarından diyetle ortak olmasını talep etti. Başlangıçta diyetle katılacaklarını söyleyen Nadir Yahudileri, bu niyetlerinden vazgeçtikleri gibi mahallelerine gelen ve bir duvarın dibinde gölgelenmekte olan Hz. Peygamber'i üzerine taş yuvarlayarak öldürmeyi istediler. Allah'ın^(c.c.) bu hain planı kendisine haber vermesiyle Hz. Peygamber hemen oradan ayrıldı.

Hz. Peygamber bu suikast girişimi üzerine Nadiroğullarına bir elçi gönderip onlardan on gün içinde Medine'yi terk etmelerini istedi. Nadiroğulları önce şehri terk etmeye karar vermiş olsalar da münafıkların reisi Abdullah b. Übey b. Selül'ün kendilerine yaptığı yardım teklifine inanarak önceki düşüncelerinden vazgeçtiler. Bu gelişme üzerine Hz. Peygamber hicretin dördüncü yılında Nadiroğullarının kalelerini kuşattı. İlk olarak onları antlaşmaya davet etti. Ancak Yahudiler bu teklifi kabul etmediler. Yardım beklentilerinin gerçekleşmesi üzerine kuşatmanın on beşinci günü şehri terk etmeye razı oldular. Varılan antlaşmaya göre savaş malzemeleri hariç, taşıyabilecekleri mallarını yanlarına alarak aileleriyle birlikte Hayber'e gittiler.⁵⁴

Medine'de kalan son Yahudi kabilesi Kurayzalılar da Hendek Savaşı'nda müşriklere destek vererek mevcut anlaşma şartlarına uymamışlardı. Kurayza Yahudileri Müslümanları şehrin savunmasında yalnız bıraktıkları gibi geride kalan kadın ve çocuklara saldırı hazırlığı içinde olmuşlardı. Bu ihanetleri sebebiyle Hz. Peygamber hicretin beşinci yılında Hendek Savaşı'nın ardından Kurayzaoğullarını kuşatma altına aldı. Kalelerine çekilen Kurayzalılar, kuşatmanın uzaması üzerine çok zor durumda kaldılar. Eski müttefikleri Sa'd b. Muaz'ın hakemliğine razı olarak teslim oldular.⁵⁵

Hz. Peygamber Medine'den sürgün edilen Yahudilerin Hayber'e yerleşerek müşriklerle birlikte hareket etmesinin bir tehdit oluşturduğunun farkındaydı. Üstelik başta Hayber Yahudileri olmak üzere diğer Yahudilerin Arap kabileleriyle anlaşarak Medine üzerine yürümeye karar verdiklerini haber almıştı. Peygamberimiz^(s.a.v.) Hudeybiye Antlaşması sonrasında ashâbına Hayber'in fethi için hazırlanmalarını emretti.

Görsel 4.17
Hayber Kalesi

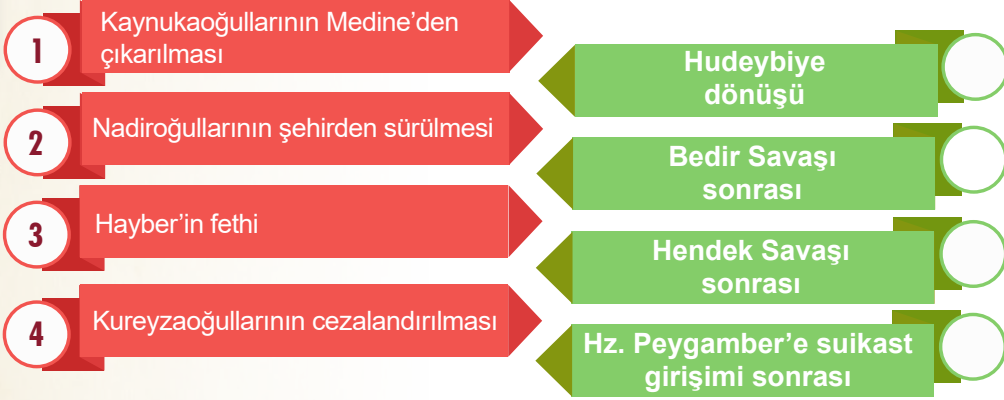
54 bk. Haşr suresi, 2. ayet; Buhârî, Meğâzî, 14; İbn Sa'd, et-Tabakât, C 2, s. 53-55.

55 Buhârî, Meğâzî, 30; İbn Hişâm, es-Sîre, C 3, s. 244-249.

Hicretin yedinci yılında Medine'den yola çıkan ve büyük bir gizlilik içerisinde hareket eden iki bin kişilik İslam ordusu üç günlük bir yolculuktan sonra Hayber'e vardı. Hiç beklemedikleri bir anda Müslümanları karşılarında gören Yahudiler korku içinde kalelerine kapandılar. Allah Resulü (s.a.v.) onları Müslüman olmaya davet ederek barış teklifinde bulundu. Ancak onlar yapılan teklifi kabul etmediler. Yahudilerin beklediği yardımın da gelmemesi üzerine kuşatmanın yirminci günü Hayber fethedildi. Hz. Peygamber işledikleri arazilerin ürünlerinin yarısını Müslümanlara vermeleri şartıyla Yahudilerin Hayber'de kalmasına hükmetti. Hayber'in dışında yaşayan Yahudilerle de cizye ödemek şartıyla anlaşmaya varıldı. Böylece Yahudilerin bölgedeki gücü kırılmış oldu.⁵⁶

NE NE ZAMAN?

Verilen olayları meydana geliş zamanlarıyla eşleştiriniz.

4.2. Hristiyanlar

Hudeybiye Antlaşması'nın sağladığı barış ortamını fırsat bilen Allah Resulü (s.a.v.), İslam'a davet mektupları göndermişti. İslam davetinin önemli vasıtalarından olan bu mektuplardan biri Bizans'a bağlı Busra Emîri'ne gönderilmişti. Mektubu taşıyan elçi Hâris b. Umeyr'in, Gassânî emirinin kontrolündeki bölgeden geçerken öldürülmesi üzerine Allah Resulü (s.a.v.) Zeyd b. Hârise komutasında üç bin kişilik bir orduyu Suriye'ye doğru harekete geçirdi. Ordunun komutansız kalmaması için Zeyd b. Hârise öldürülürse Cafer b. Ebi Talib'in, o da öldürülürse Abdullah b. Revaha'nın komutan olması yönünde Hz. Peygamber'den talimat alan ordu vakit kaybetmeden yola çıktı.⁵⁷

Elçinin katledilmesini savaş sebebi sayan Müslümanların kendisine doğru gelmekte olduğunu haber alan Gassân Meliki, yardım talebi ile durumu Bizans'a haber verdi. Bunun üzerine Bizanslılar yüz bin kişilik bir orduyla savaş bölgesine geldiler. Kendilerinden sayıca üstün olan ordu karşısında ya şehit ya da muzaffer olma arzusu ile geri adım atmayan

⁵⁶ Belâzürî, Fütûhu'l-Büldân, s. 32-44.

⁵⁷ Vâkidî, Meğâzî, C 2, s. 755-756.

Müslümanlar cihat etmeye karar verdiler. Mute denilen yerde kahramanca mücadele eden İslam ordusunun üç komutanı yaşanan savaşta art arda şehit oldu. Sancağı devralan Halid b. Velid, şaşırtıcı bir taktikle dört cenahtaki askerlerin yerlerini değiştirdi. Düşman ordusu, takviye kuvvet geldiğini zannederek geri çekildi. Bunu fırsat bilen Halid b. Velid de mevcut kuvvetlerini geri çekerek Medine'ye doğru yola çıktı. Böylece İslam ordusunun daha fazla kayıp vermesine de engel oldu.⁵⁸

Harita 4.2

Tebük ve Mute güzergâhı

Hicretin dokuzuncu yılında meydana gelen Tebük Seferi de yine Hristiyan dünyasından gelen bir haber sebebiyle gerçekleştirilmişti. Bizans'ın kendilerine bağlı Arap kabilelerini de yanına alarak büyük bir ordu ile Hicaz topraklarına doğru yola çıktığı ve saldırı hazırlığı içinde olduğu bilgisi Medine'ye ulaştı. Bu haberler üzerine Allah Resulü^(s.a.v.) hemen sefer hazırlığı yapılmasını emretti. Fakat bu hazırlık isteği, sıcak yaz günlerine ve hasat mevsimine denk geldiğinden Müslümanlar bu sefere katılmakta zorlandılar.⁵⁹

Okuma Vakti

Hiz. Peygamber zorluk gazvesi diye anılan Tebük Seferi'nde kullanılmak üzere imkânı olanlardan sadaka vermelerini istedi. Hiz. Ömer malının yarısını, Hiz. Ebu Bekir ise tamamını getirdi. Bunun üzerine Hiz. Ömer 'Hayırdı ne zaman yarışsak Ebu Bekir beni geçmiştir.' diyerek onu övdü. Bu iki sahâbi dışında Talha b. Ubeydullah, Abdurrahman b. Avf, Sa'd b. Ubade gibi isimler de hazırlanan sefere katkı için bağışta bulundular. En büyük destek ordunun üçte birinin masraflarını karşılayan Hiz. Osman'dan geldi. Maddi açıdan durumu iyi olmayan ancak hayır yarışına katılmak isteyen insanlar da orduya güçleri nispetinde katkı sağladılar. Kadınlar da yüzük, küpe ve bileziklerini vererek destek oldular.

(Vâkidî, Meğâzi, C 3, s. 991-992.)

Hiz. Peygamber zorluklara rağmen sefer hazırlıklarını tamamlayarak otuz bin kişilik ordusuyla harekete geçti. Müslümanlar sıkıntı içerisinde Tebük denen yere kadar ilerlediler. Yaklaşık yirmi gün kadar burada beklediler. Ama ne Rumlardan ne de onlara tabi olan Hristiyan Araplardan herhangi birine rastlamadılar. Bu gelişme üzerine Hiz. Peygamber, Halid b. Velid komutasında dört yüz kişilik bir süvari kuvvetini yakın bir mevkide bulunan Hristiyan Kinde kabilesi üzerine sevk etti. Sonuçta Kindeliler ve bölge sakini diğer Araplar, Müslüman hâkimiyetini kabul ederek İslam devletine tabi oldular.⁶⁰

⁵⁸ Vâkidî, Meğâzi, C 2, s. 760-764.

⁵⁹ Belâzürî, Ensâb, C 1, s. 471.

⁶⁰ Vâkidî, Meğâzi, C 3, s. 1025-1026.

Allah Resulü^(s.a.v.) Necran bölgesinde yaşayan Hristiyanlara da İslam'a davet mektubu göndermişti. Hz. Peygamber, Necranlıları Müslüman olmaya davet etmiş, kabul etmezlerse cizye vermelerini, bunu da kabul etmezlerse savaşmak durumunda kalacaklarını yazmış olduğu mektupta onlara bildirmişti. Bu mektup üzerine Necranlı Hristiyanlar kalabalık bir heyetle Medine'ye geldiler. Yapılan görüşmelerde Necranlı Hristiyanlar kendi dinlerinde kalarak cizye vermeye razı olduklarını beyan ettiler.⁶¹

5. İslam'a Davet Mektupları

Allah Resulü^(s.a.v.) Hudeybiye Antlaşması'nın temin ettiği barış ortamından istifade ederek hicretin yedinci yılından vefatına kadar geçen sürede komşu ülke hükümdarıyla Arap Yarımadası'nın çeşitli bölgelerindeki kabile reislerine davet mektuplarıyla birlikte elçiler gönderdi. Gönderilen bu mektuplarda muhataplar öncelikle İslam'a davet ediliyor, onlara dinî emir ve yasaklar haber veriliyordu. Bunun yanı sıra Medine ile siyasi ilişkiler, savaş ve barış hâli de mektuplarda yer alan konular arasındaydı. Cizye ayetinin nazil olmasından sonra yazılan mektuplarda ise İslam hâkimiyetini tanımakla birlikte Müslüman olmayı kabul etmeyenlerden cizye adı verilen verginin alınacağı hususu yer almaya başladı. Resulullah^(s.a.v.) davet mektuplarını götürecek olan elçileri hitabet ve temsil yeteneği bulunan kişiler arasından seçti. Onların gideceği bölgeyi iyi tanımaları hususuna da önem verdi. Göndereceği mektupları, üzerinde "Muhammed Resulullah" yazılı olan yüzüğü ile mühürledi.⁶²

BİLGİ DURAĞI

"Kendilerine kitap verilenlerden Allah'a ve ahiret gününe inanmayan, Allah ve Resulü'nün haram kıldığını haram saymayan ve hak dini kendine din edinmeyen kimselerle, küçülerek elleriyle cizye verinceye kadar savaşın."

(Tevbe suresi, 29. ayet.)

Müslüman olmayı kabul etmeyen Ehl-i kitap Tebük Seferi sonrasında nazil olan yukarıdaki ayetin hükmüne göre artık İslam Devleti'ne cizye ödeyecekti.

Hz. Peygamber Muharrem ayında, altı adet davet mektubunu elçileri aracılığıyla dönemin ileri gelen devlet başkanlarına yolladı. Amr b. Ümeyye'yi Habeş Necaşisi Ashame'ye gönderdi. İslam'a davet eden mektubu okuyan Necaşi şahadet getirerek Müslüman olduğunu ilan etti. Ayrıca ülkesine sığınmış bulunan muhacirlerin güven içinde Medine'ye ulaşmalarına da yardımcı oldu. Abdullah b. Huzafe'nin götürdüğü mektup Sâsânî Kisrası İkinci Hüsrev Perviz'e ulaştı. Yemen'deki valisi Bâzân'dan Hz. Muhammed^(s.a.v.) hakkında bilgi isteyen Hüsrev, kendisine gönderilmiş olan mektubu yırttı. Bunu haber alan Hz. Peygamber, Kisra'nın cezalandırılması için Cenab-ı Hakk'a dua etti. Sâsânî Hükümdarı'ndan

61 İbn Sa'd, et-Tabakât, C 1, s. 307-308.

62 bk. Kasım Şulul, Siyer-i Nebi, s. 499-500.

aldığı emir gereği Yemen Valisi Bâzân da iki adamını Medine'ye göndermişti. Sâsânî Kısrası'nın, oğlu tarafından öldürüldüğünü vahiy yoluyla öğrenen Hz. Peygamber, Medine'ye gelen elçilere bunu haber verdi. Bu gelişme üzerine Bâzân ile birlikte Yemen halkı Müslüman oldu. Böylece Yemen'in ilk Müslüman Valisi Bâzân ile İslamiyet bu bölgede yayılmaya başladı.⁶³

Okuma Vakti

Dihyetü'l-Kelbî'nin, Heraklius'a takdim ettiği davet mektubu şöyledir: "Bismillahirrahmanirrahim. Allah'ın kulu ve elçisi Muhammed'den Rum'un büyüğü Heraklius'a! Hidayete uyanlara selam olsun. Seni İslam'a davet ediyorum. Müslüman olursan kurtuluşa erersin. Ama bundan kaçınacak olursan halkının günahını sen çekersin. 'Ey Ehl-i kitap! Sizinle bizim aramızda müşterek olan bir söze geliniz: Allah'tan başkasına tapmayalım. O'na hiçbir şeyi eş tutmayalım ve Allah'ı bırakıp da kimimiz kimimizi ilahlaştırmasın. Eğer onlar yine yüz çevirirlerse işte o zaman: Şahit olun ki biz Müslümanlarız! deyiniz.' (Â-i İmrân suresi, 64. ayet.)"

(İbn Sa'd, et-Tabakât, C 1, s. 223.)

Allah Resulü^(s.a.v.) Bizans İmparatoru'na da Dihyetü'l-Kelbî'yi gönderdi. Mektubu okuyan Heraklius, Hz. Muhammed'in^(s.a.v.) peygamber olduğuna kanaat getirerek Müslüman olmayı düşündüyse de krallığını kaybetme endişesiyle Hz. Peygamber'e tabi olmayacağını açıkladı. Bununla birlikte Kral diplomatik kurallar çerçevesinde kabul ettiği elçiyi hediyelerle uğurladı.⁶⁴

Hz. Peygamber, Hâtıb b. Ebi Beltea aracılığıyla Mısır Emiri olan Mukavkıs'a da bir mektup gönderdi. Mukavkıs kendisine gelen elçiyi güzel bir şekilde ağırlamakla birlikte İslam davetine olumlu cevap vermedi. Gassân Kralı Hâris b. Ebi Şemir'e gönderilen elçi Şucâ b. Ebi Vehb mektubu Kral'a verdiğinde Hâris sinirle onu yere attı. Üstelik Medine'ye hücum edeceğini söyleyerek elçiyi tehdit etti. Resulullah'ın^(s.a.v.) gönderdiği altıncı elçi Selit b. Amr da Hanîfe kabilesinin reisi olan Hevze b. Ali'yi İslam'a davet etti. Şair ve hatipliği ile meşhur Hevze ancak belli şartlarla İslam'ı kabul edebileceğini söyledi. Ancak Müslüman olmasına karşılık yetki talebinde bulunan Hevze'nin istekleri Allah Resulü^(s.a.v.) tarafından kabul edilmedi.⁶⁵

Görsel 4.18

Hz. Peygamber'in elçilerinden Dihyetü'l-Kelbî'nin Şam'da bulunan kabri

(Fotoğraf: Orhan Durgut)

63 İbn Sa'd, et-Tabakât, C 1, s. 222-224.

64 Buhârî, Bed'ü'l-Vahy, 6; İbn Sa'd, et-Tabakât, C 1, s. 223.

65 İbn Sa'd, et-Tabakât, C 1, s. 224-225.

6. Heyetlerle Görüşmeler

Mekke'nin Müslümanlar tarafından fethedilmesi Müslümanları Arap Yarımadası'nın en büyük gücü, Medine'yi de Hicaz'ın yeni siyasi merkezi hâline getirmişti. Arap Yarımadası'ndaki kabileler bu sebeple Medine'ye heyetler göndermeye başladılar. Hicri dokuzuncu yılda gelen elçilerin sayısının yetmişe ulaşmış olması bu yılın **Senetü'l-Vüfûd** (Elçiler Yılı) olarak anılmasına sebep oldu.⁶⁶

BİR AYET

"Allah'ın yardımını ve zaferi geldiği ve insanların bölük bölük Allah'ın dinine girmekte olduklarını gördüğün vakit, Rabb'ine hamdederek O'nu tesbih et ve O'ndan mağfiret dile. Çünkü O, tevbeleri çok kabul edendir."

(Nasr suresi, 1-3. ayetler.)

Medine'ye gelen heyetlerden İslam'ı kabul edenler, kabileleri adına siyasi bağlılıklarını ifade ediyor; Hz. Peygamber'le görüşerek sorular sorup İslam'ın hükümlerini öğreniyorlardı. Medine'den ayrılırken de dinlerini öğretecek kimseler talep ediyorlardı. Hz. Peygamber, geri dönen heyetlere çeşitli hediyelerle birlikte kendilerine tahsis edilen arazileri bildiren bir yazı veriyordu. Ayrıca Müslüman olanlara zekât, Hristiyan olanlara da cizye tahsildarı gönderiyordu.⁶⁷

FİKRİNİ SÖYLE!

Hicretin dokuzuncu yılında Medine'ye gelen heyetlerin çokluğunu İslam'ın ulaştığı güç bakımından yorumlayınız.

7. Veda Haccı ve Veda Hutbesi

Hicretin dokuzuncu yılında haccın farz kılınması üzerine Allah Resulü^(s.a.v.), Hz. Ebu Bekir'i hac emiri olarak Mekke'ye gönderdi. Hz. Peygamber bu hac mevsiminden bir yıl sonra bizzat kendisi hac niyetiyle yola çıkacağını Müslümanlara duyurarak onlardan da hazırlık yapmalarını istedi. Hz. Muhammed^(s.a.v.) ile haccetmek isteyenler ertesi yıl Medine'de toplandılar. Muhacir ve ensarın yanı sıra Arap kabilelerinden pek çok Müslüman'la birlikte Allah Resulü^(s.a.v.) ve ailesi hac niyetiyle Medine'den ayrıldı. Hz. Peygamber ve yanındakiler Zülhuleyfe'de ihrama girdikten sonra Zilhicce'nin dördüncü günü Mekke'ye ulaştılar.

⁶⁶ Mustafa Fayda, "Senetü'l-Vüfûd", DİA, C 36, s. 520-521.

⁶⁷ bk. İbn Sa'd, et-Tabakât, C 1, s. 252-308.

Kâbe'yi tavaf ettikten sonra iki rekât namaz kılan Hz. Peygamber ve kabile, Safâ ve Merve arasında sa'y yaptı. Ardından Zilhicce'nin sekizinci günü Mekke'den ayrılıp Mina'ya gittiler. Ertesi sabah Müzdelife'den geçerek Arafat'a vardılar. Allah Resulü^(s.a.v.) vakfe için orada toplanmış bulunanlara hitap etti. Hac ibadetini tamamladıktan sonra Medine'ye dönmek üzere Mekke'den ayrıldı.⁶⁸

Görsel 4.19
Arafat

VEDA HUTBESİ

"Hamd ve şükür Allah'a mahsustur. Biz O'na hamd eder ve O'ndan yardım ister, affımızı O'ndan diler ve O'na yöneliriz. Nefislerimizin şerrinden, fillerimizin kötülüğünden O'na sığınırız. Allah kimi doğru yola iletirse artık o kimse için sapıklık olmaz, kimi de sapıklığa sevk ederse o kimse için doğru yola sevk eden kalmamıştır. Allah'tan başka ilah olmadığına, O'nun tekliğine ve denginin bulunmadığına şahadet ederim. Yine ben şahadet ederim ki Muhammed O'nun kulu ve elçisidir.

Ey Allah'ın kulları! Sizlere Allah'tan korkmanızı ve O'na itaatte bulunmanızı tavsiye ve teşvik ederim. Bu suretle en iyi ve hayırlı olan bir şey ile sözlerime başlamak istiyorum:

Ey insanlar! Size açıkladığım şeyleri dinleyin. Zira bilmiyorum, bu yıldan sonra bulunduğum bu yerde belki de sizlerle tekrar buluşamayacağım.

Ey insanlar! Kanlarınız, mallarınız, haysiyet ve şerefınız Rabb'inizle buluşacağınız güne kadar bu yerin bu ayın ve bu günün mukaddes olması gibi mukaddestir. Dikkat edin, tebliğ ettim mi? Ey Allah'ım sen şahit ol. Elinin altında bir şey bulunduran kimse, onu kendisine emanet eden şahsa iade etmelidir. Artık Cahiliye Devri'nde mevcut olan faiz kaldırılmıştır... Cahiliye Dönemi'nin kan davaları da kaldırılmıştır... Kasten adam öldürmenin cezası kısastır...

Ey insanlar! Gerçekten şeytan, sizin bu ülkenizde kendisine tapılmaktan ümidini kesmiş bulunuyor. Fakat o, bunun dışındaki iş ve davranışlarınızdan önemsiz saydıklarınızdan kendisine tabi olmanızdan memnuniyet duyacaktır...

Ey insanlar! Hanımlarınızın sizin üzerinizde hakkı bulunduğu gibi sizin de onlar üzerinde hakkınız vardır... Sizler onları Allah'ın bir emaneti olarak almış bulunuyorsunuz. Kadınlar hususunda Allah'tan korkup çekinin ve onlara en iyi bir tarzda davranın. Dikkat edin. Tebliğ ettim mi? Allah'ım sen şahit ol.

Ey insanlar! Müminler ancak kardeşlerdir. Benden sonra küfre sapıp birbirinizi boğazlar hâle gelmeyin. Ey insanlar! Rabb'iniz bir, atanız da birdir. Hepiniz Âdem'den türediniz. Âdem ise topraktan yaratılmıştır... Bir Arap'ın Arap olmayana üstünlüğü yoktur varsa bu ancak takva yönündendir. Tebliğ ettim mi? Allah'ım sen şahit ol.

Burada bulunanlar bulunmayanlara sözlerimi ulaştırın. Allah muhakkak ki her varisin mirastan olan hissesini tayin ve tespit etmiştir... Allah'ın selamı üzerinize olsun."

(Muhammed Hamidullah, el-Vesâiku's-Siyâsiyye, s. 360-368.)

68 İbn Sa'd, et-Tabakât, C 2, s. 153-168.

Veda Haccı esnasında Hz. Peygamber farklı yerlerde ve farklı zamanlarda Müslümanlara kısa konuşmalar yapmış, Rebîa b. Ümeyye gibi gür sesli sahabiler yardımıyla bu konuşmaları daha uzaktakiler için tekrar ettirmiştir. Resulullah'ın^(s.a.v.) hutbelerinde dikkat çektiği hususlar bütün insanlık için evrensel mesajlar içermektedir. Ancak esas itibariyle Allah'ın^(c.c.) affetmeyeceği iki büyük günah olan şirk ve kul hakkına vurgu yapılmaktadır.⁶⁹

KÜRSÜ SENİN!

H. Muhammed'in^(s.a.v.) Veda Hutbesi'nde vurguladığı temel hak ve özgürlükleri ele alan bir sunum hazırlayarak sınıfta paylaşınız.

Görsel 4.20

Peygamberimizin^(s.a.v.) kabr-i şerifi

8. Peygamberimizin Vefatı

H. Peygamber Veda Hutbesi'nde kendisini dinlemeye gelen binlerce Müslüman'a, "... **Bugün size dininizi ikmal ettim, üzerinize nimetimi tamamladım ve sizin için din olarak İslam'ı beğendim...**"⁷⁰ ayetini duyurduğunda bir nevi vazifesini artık tamamladığını haber veriyordu. Aslında mevcut konuşmadan vedalaşma anlamı çıkaran ashâbdan bazıları önceki uygulamalarındaki farklılığa bakarak H. Peygamber'in vefatının yaklaştığını düşünmeye başlamıştı. Zira her Ramazan Kur'an-ı Kerim'i Cebrail^(a.s.) ile mukabele eden H. Peygamber o sene iki kere mukabelede bulunmuştu. Ramazanın son on günü yaptığı itikâfı da yirmi güne çıkarmıştı.⁷¹

Nitekim hicretin onuncu yılında Veda Haccı dönüşünden sonra H. Peygamber'in sağlığı bozulmaya başladı. Allah Resulü'nün^(s.a.v.) Uhud ve Baki kabristanlarına yaptığı veda ziyaretlerinden sonra hastalığı iyice arttı. H. Âişe'nin odasında hastalığının tedavisi sürerken mescide çıkamadığı süre

boyunca namazları Ebu Bekir^(r.a.) kıldırdı. Bir süre sonra H. Peygamber'in durumu daha da ağırlaştı. Sevgili Peygamberimiz bakışları semada "*En yüce dosta!*" diyerek 632 yılında 63 yaşında vefat etti.⁷²

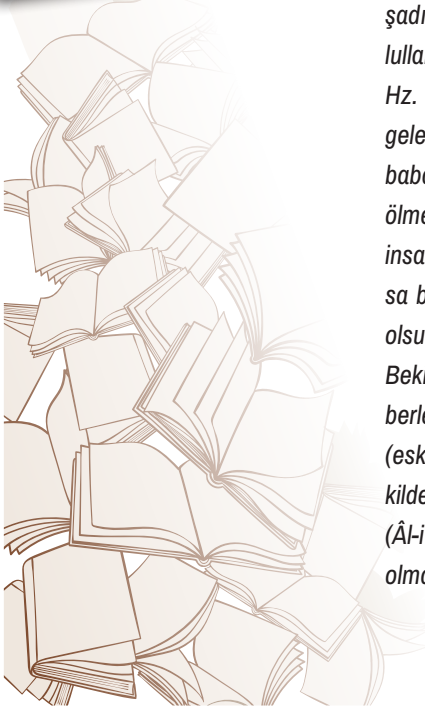
69 Bünyamin Erul, "Veda Hutbesi", DİA, C 42, s. 591-593.

70 Mâide suresi, 3. ayet.

71 İbn Sa'd, et-Tabakât, C 2, s. 174-175.

72 İbn Hişâm, es-Sîre, C 4, s. 291-292, 301-303.

Okuma Vakti

Hız. Peygamber'in vefat ettiğini haber alan Müslümanlar büyük üzüntü yaşadılar. Onun öldüğüne inanmak istemiyorlardı. Nitekim Hız. Ömer Resulullah'ın^(s.a.v.) ölmediğini iddia ederek aksini söyleyenleri ölümle tehdit etti. Hız. Peygamber'in vefatını haber alan Hız. Ebu Bekir doğruca mescide gelerek Hız. Âişe'nin odasına girdi. Sevgili dostunun yüzünü açıp "Anam babam sana feda olsun! Hayattayken de ölüyken de güzelsin. Bir daha ölmeyeceğin ölümü tattın." diyerek onu öptü. Sonra şaşkınlık içerisindeki insanların yanına mescide gitti. "Ey insanlar! Kim Muhammed'e tapıyorsa bilmiş olsun ki Muhammed ölmüştür. Kim de Allah'a tapıyorsa bilmiş olsun ki Allah Hay'dır ölmez." diyerek Müslümanları sakinleştirdi. Hız. Ebu Bekir'in "Muhammed ancak bir peygamberdir. Ondan önce de peygamberler gelip geçmiştir. Şimdi o ölür ya da öldürülürse gerisin geriye mi (eski dininize) döneceksiniz? Kim (böyle) geri dönerse Allah'a hiçbir şekilde zarar vermiş olmayacaktır. Allah şükredenleri mükâfatlandıracaktır." (Âl-i İmrân suresi, 144. ayet.) ayetini okuması üzerine başta Hız. Ömer olmak üzere insanlar Resulullah'ın^(s.a.v.) vefat ettiğini kabullendiler.

(İbn Sa'd, et-Tabakât, C 2, s. 231-235.)

Hız. Peygamber'in cenazesini Hız. Abbas ve iki oğlu ile Üsame b. Zeyd'in yardımlarıyla Hız. Ali yıkadı. Müslümanlar gruplar hâlinde imamsız olarak cenaze namazını kıldılar. Allah Resulü'nün^(s.a.v.) peygamberlerin ancak öldükleri yere defnedileceklerine dair hadisi gereğince Peygamber Efendimiz, Hız. Âişe'nin odasına defnedildi.⁷³ Mescid-i Nebi sınırları içinde bulunan Peygamberimizin^(s.a.v.) kabri ile minberi arasındaki alana "tertemiz gül bahçesi" anlamında **Ravza-i Mutahhara** denilmiştir.

HAYDİ YAZALIM!

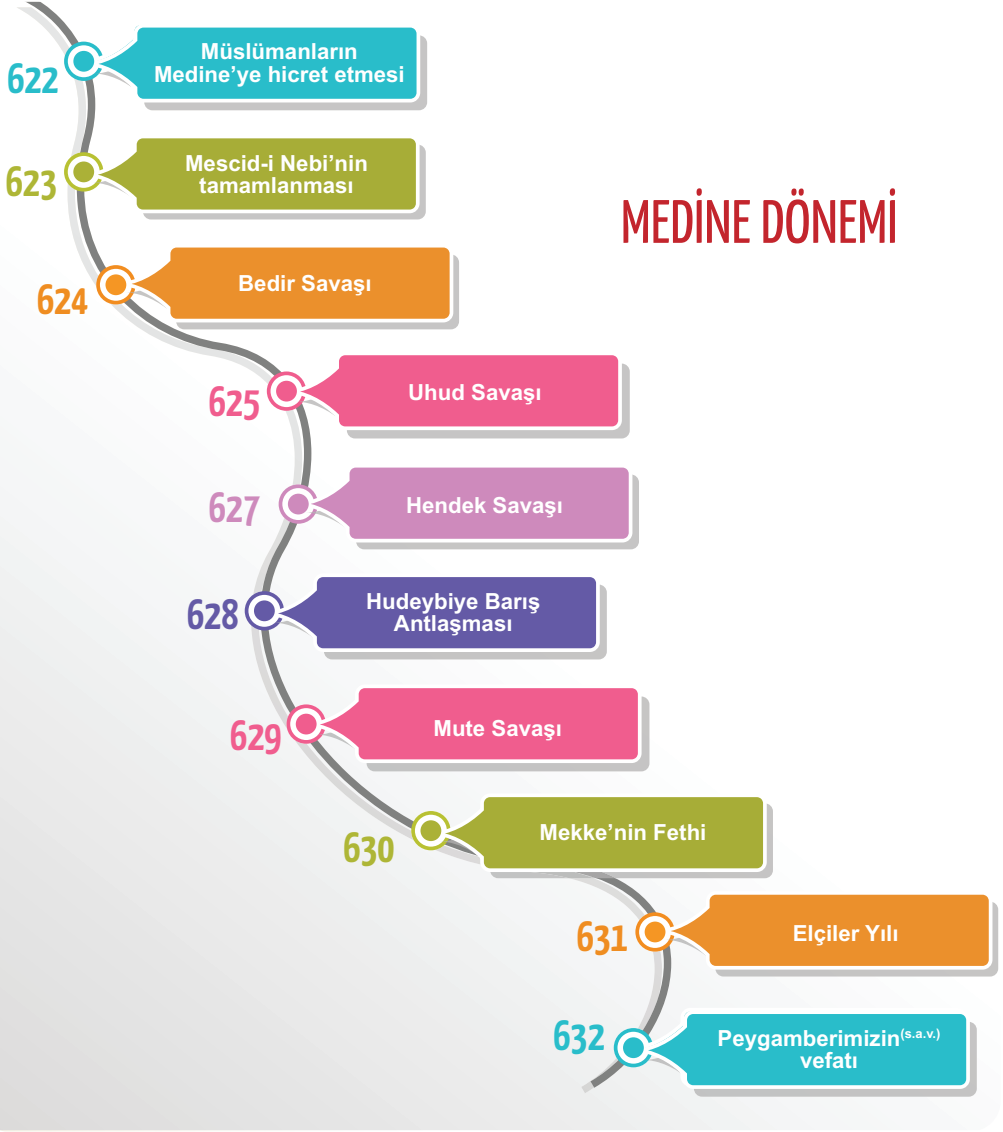

Peygamber sevgisini anlatan bir kompozisyon yazınız.

⁷³ İbn Hişâm, es-Sîre, C 4, s. 312-315.

TARİH ŞERİDİ

MEDİNE DÖNEMİ

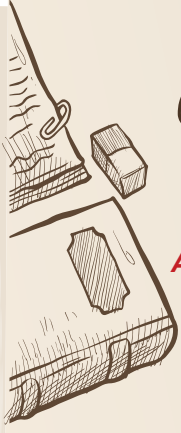
BULALIM-BİLELİM

Aşağıdaki soruların cevaplarını tablodaki numaraların bulunduğu karelere yazınız.

1. Görüş alışverişinde bulunma, fikir alma, danışma.
2. Hz. Peygamber'e ve muhacirlere yardımcı olan Medinelî Müslümanlar.
3. Hz. Peygamber'in bizzat katılmayıp görevlendirdiği kumandanlarla sevk ve idare ettiği sefer.
4. Hz. Peygamber'in Medine'de ensar ve muhacirlerin bazılarını birbirleriyle kardeş ilan etmesi.
5. Kur'an-ı Kerim'de genellikle Yahudiler ve Hristiyanlar için kullanılan tabir, kitap ehli.
6. Hz. Peygamber'in bizzat sevk ve idare ettiği savaşlar.
7. Bir kimsenin İslam'ı gerçekten kabul etmediği hâlde Müslüman gibi görünmesi.
8. Mescid-i Nebi içinde Hz. Peygamber'in kabri ile minberi arasındaki bölüm.

[illegible]

Ölçme ve Değerlendirme

A. Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerlere doğru sözcüğü yazınız.

1. Mekke'den Medine'ye göç eden Müslümanlara adı verilir.
2. Mescid-i Nebi yapılarına kadar Hz. Peygamber'e ev sahipliği yapmıştır.
3. Hicretin ikinci yılında inen ayetle kible değişmiş, Müslümanların kiblesi olmuştur.
4. Bir konuda görüş alışverişinde bulunmak anlamına gelen Peygamber Efendimizin sıkça başvurduğu bir uygulamadır.
5. Hz. Peygamber'in ordunun başında bizzat katıldığı seferlere adı verilmiştir.
6. Hz. Hamza ve Mus'ab b. Umeyr Savaşı'nda şehit olmuştur.
7. Allah Resulü'nün^(s.a.v.) Hudeybiye'de Müslümanlardan müşriklerle savaşacaklarına dair aldığı söz Biati diye isimlendirilmiştir.
8. Hicretin dokuzuncu yılı, Hz. Peygamber ile görüşmek üzere pek çok heyet geldiği için diye adlandırılmıştır.
9. Mescid-i Nebi içinde Hz. Peygamber'in kabri ile minberi arasındaki bölüme denir.

B. Aşağıdaki açık uçlu soruların cevabını ilgili alana yazınız.

10. Mescid-i Nebi İslam toplumunda hangi işlevleri üstlenmiştir?

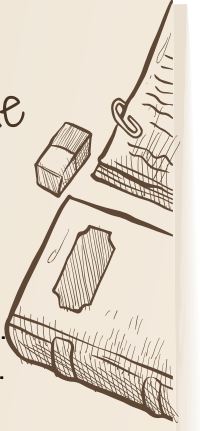
.....
.....

11. Ashâb-ı Suffe'nin topluma en büyük katkısı hangi alanda olmuştur? Kısaca açıklayınız.

.....
.....

Ölçme ve Değerlendirme

12. Medine Sözleşmesi'nin devletleşme sürecine katkısını açıklayınız.

.....

.....

13. Hz. Peygamber'in Bedir Savaşı öncesindeki duasını da göz önüne alarak bu savaşın önemini yorumlayınız.

.....

.....

14. Müşriklerin pek çok grubun katılımıyla güçlü bir ordu meydana getirmelerine rağmen Hendek Savaşı'nda başarısız olmalarına sebep olan etkenler nelerdir?

.....

.....

15. Mekke'nin fethi Müslümanlara siyasi açıdan neler kazandırmıştır?

.....

.....

16. Düşmanlarıyla mücadelesindeki tutum ve uygulamalarına bakarak Hz. Peygamber'in savaşa bakışını yorumlayınız.

.....

.....

17. Peygamberimiz^(s.a.v.) münafıklara karşı nasıl bir politika izlemiştir?

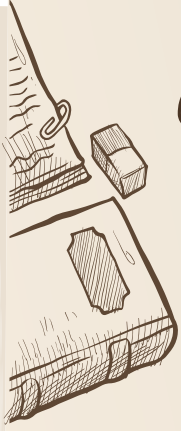
.....

.....

18. Hz. Peygamber Yahudi ve Hristiyanlarla olan ilişkilerinde nasıl bir yol takip etmiştir? Yorumlayınız.

.....

.....

Ölçme ve Değerlendirme

19. Hicretin dokuzuncu yılında Hz. Peygamber ile görüşmeye gelen heyetlerin amacı nedir?

.....

.....

20. Müslümanların Hz. Peygamber'in vefatına ilk tepkileri nasıl olmuştur?

.....

.....

C. Aşağıdaki çoktan seçmeli soruları okuyunuz ve doğru seçeneği işaretleyiniz.

21. Müslümanların Yahudilerin Medine'deki ekonomik üstünlüklerine ortak olmalarını sağlayan faaliyet aşağıdakilerden hangisidir?

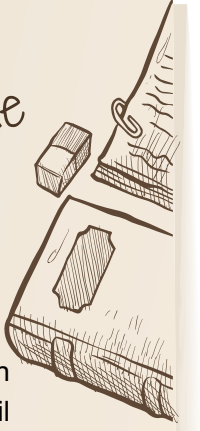
- A) Ensar ve muhacir arasında kardeşlik tesis edilmesi
- B) Mescid-i Nebi'nin yapımının tamamlanması
- C) Nüfus sayımı ile Müslümanların sayısının belirlenmesi
- D) Medine pazarının kurulması
- E) Medine Sözleşmesi'nin imzalanması

22. Uhud Savaşı esnasında Müslümanları üstün durumda iken yenilginin eşiğine getiren sebep aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Müslümanların sayılarının çokluğundan dolayı gurura kapılması
- B) Yahudilerin Müslümanları arkadan vurmaya kalkışması
- C) Münafıkların müşriklerle işbirliği yapması
- D) İslam ordusundaki bazı sahabilerin savaşmak istememesi
- E) Bir tepeye yerleştirilen okçuların yerlerini terk etmesi

Ölçme ve Değerlendirme

23. Hudeybiye Antlaşması'nın İslam'ın yayılmasına zemin hazırlayan maddesi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Müslümanlar ile Mekkeliler arasında on yıl savaş yapılmayacaktır. Taraflardan herhangi biri üçüncü bir tarafla çatışmaya girerse diğeri bu çatışmaya müdahil olmayacaktır.
- B) Müslümanlar bu yıl Mekke'ye girmeden geri dönecekler ancak gelecek yıl Kâbe'yi ziyaret edebileceklerdir ve şehirde üç günden fazla kalamayacaklardır.
- C) Müslümanların ziyaretleri esnasında yanlarında sadece yolcu kılıçları bulunacak, Mekkeliler ise o sırada şehri boşaltacaklardır.
- D) Antlaşmadan sonra Mekkelilerden biri Müslümanlara sığınırse geri çevrilecek, ancak Müslümanlardan biri Mekke'ye geri dönerse iade edilmeyecektir.
- E) Arap kabileleri diledikleri tarafla ittifak yapabileceklerdir.

24. “(O münafıklar) Eğer sığınacak bir yer yahut (barınabilecek) mağaralar veya (so- kulabilecek) bir delik bulsalar, koşarak o tarafa yönelip giderlerdi.”

(Tevbe suresi, 57. ayet.)

“Münafık erkekler ve münafık kadınlar (sizden değil), birbirlerindendir. Onlar kötü- lüğü emreder, iyilikten alıkoyar ve cimrilik ederler. Onlar Allah'ı unuttular. Allah da onları unuttu!..”

(Tevbe suresi, 67. ayet.)

“Eğer sana bir iyilik erişirse, bu onları üzer. Ve eğer başına bir musibet gelirse, ‘İyi ki biz daha önce tedbirimizi almışız’ derler ve böbürlenerek dönüp giderler.”

(Tevbe suresi, 50. ayet.)

Verilen ayetlerden münafıklarla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi çıkarılamaz?

- A) Korkak bir ruh hâline sahiplerdir.
- B) Yalan söylemeyi alışkanlık hâline getirmişlerdir.
- C) Müslümanların zor durumda olmasından memnuniyet duyarlar.
- D) Kötülüklerin yayılması için çalışırlar.
- E) Kibirli insanlardır.

Ölçme ve Değerlendirme

25. Kurayza Yahudilerinin Hz. Peygamber tarafından cezalandırılmasının sebebi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Hz. Peygamber'i öldürmeye kalkışmaları
- B) Hendek Savaşı'nda müşriklerle işbirliği yapmaları
- C) Medine Sözleşmesi gereğince ödemeleri gereken diyeti vermemeleri
- D) Müslümanların Bedir zaferini küçümsemeleri
- E) Müslüman bir kadına hakaret etmeleri

26. Aşağıdakilerden hangisi Hz. Peygamber'in İslam'a davet mektuplarını götürcek elçilerde aradığı şartlardan biridir?

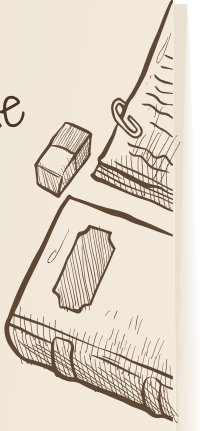
- A) Zengin olması
- B) Kendi akrabalarından olması
- C) Hitabet yeteneği olması
- D) Şehrin ileri gelenlerinden olması
- E) Genç olması

27. Peygamber Efendimizin vefatından sonra yaşananlarla ilgili olarak aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

- A) Peygamberimizin^(s.a.v.) cenazesini Hz. Ebu Bekir yıkamıştır.
- B) Hz. Ömer Peygamberimizin^(s.a.v.) vefatını ilk anda kabullenememiştir.
- C) Peygamberimiz^(s.a.v.) vefat ettiği yere defnedilmiştir.
- D) Müslümanlar Peygamberimizin^(s.a.v.) cenaze namazını imamsız olarak kılmıştır.
- E) Büyük şaşkınlık yaşayan Müslümanları Hz. Ebu Bekir sakinleştirmiştir.

Ölçme ve Değerlendirme

“Veda Hutbesi metninde geçenler incelendiğinde usul, üslup, dua, inanç ve ibadet umdeleri gibi başlıklar altında toplanabilecekler yanında hayatın belli alanlarına dağılmış konulara da yer verildiği söylenebilir. Veda Hutbesi’nin başlangıç kısmına bakıldığında Allah’a^(c.c.) iman ve teslimiyetle o iman ve teslimiyetin mümin tarafından içselleştirilip özümсенmesinin, her türlü hareket ve davranışına yansıtılmasının vurgulandığı ortaya çıkmaktadır. Peygamberimiz^(s.a.v.) hutbenin giriş kısmından sonra daha sözlerine başlamadan muhataplarının dikkatini çekecek cümleler kurmuştur. Burada dile getireceği hususların mümkün merteye daha çok kişiye, üstelik sağlıklı bir anlayışla ulaştırılmasının iyi ve faydalı olacağına değinmiştir.

Allah Resulü^(s.a.v.), hayatı boyunca Müslümanların birlik ve beraberliğini sağlayıcı unsurlara önem verip bu hususun altını çizmiştir. Nitekim Veda Hutbesi’nde de yine bunu vurgulamıştır. Belki Veda Hutbesi söz konusu olduğunda belirtilmesi gereken en önemli özelliklerden birisi Allah Resulü’nün^(s.a.v.) bu vesileyle Cahiliye Dönemi ile hesaplaşıyor olmasıdır. Hz. Peygamber^(s.a.v.), peygamber kardeşlerinin ardından ümmetlerince ihdas edilen veya kendi peygamberliğinin hemen öncesinde yaşanmakta olan dini, toplumu ve sosyal düzeni bozan cahilî inanç ve uygulamaları kaldırdığını ilan etmekle aslında bir noktada insanlığı tevhit potasında birleştirme gayretinin nihai ve en mühim örneklerinden birini sunmuş oluyordu.

Bütün bu gerekçeler çerçevesinde sonuç olarak şunu söyleyebiliriz ki Veda Hutbesi son peygamberin karşısındaki binlerce ashâbın şahsında ümmetine ve insanlığa son seslenişidir. O, son elçinin bütün getirdiklerinin özeti mahiyetindeki son mesajdır.”

(H. Ahmet Özdemir, “Son Peygamberin^(s.a.v.) Son Mesajı Olarak Veda Hutbesi”, Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi, 2005, C 5, Sayı 1, s.106-109.)

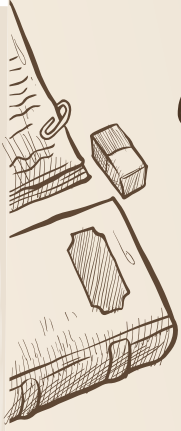
28, 29 ve 30. soruları yukarıdaki metne göre cevaplayınız.

- 28. Hz. Peygamber’in Veda Hutbesi olarak nitelenen konuşması Müslümanlar açısından niçin önemlidir? Açıklayınız.**

.....

.....

.....

Ölçme ve Değerlendirme

29. Hz. Peygamber'in Veda Hutbesi vesilesiyle Cahiliye Dönemi ile hesaplaşması ne anlama gelmektedir? Yorumlayınız.

.....

.....

.....

30. Veda Hutbesinde aşağıdaki hususlardan hangisi yer almaz?

- A) Birlik ve beraberlik
- B) Allah'ın varlığına ve birliğine iman
- C) Toplumsal sorunlar
- D) Evrensel ilkeler
- E) Tarihî kıssalar